Ἔτος Δ'. Ἀριθμὸς 58.

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

Ἐσωτερικοῦ δρ. 10. Ἐξωτερικοῦ φρ. χρυσᾶ 10.
Πᾶς συνδρομητὴς θεωρεῖται καὶ μέλος ἀρωγόν.

ΤΙΜΗ ΣΩΜΑΤΩΝ Α' ΚΑΙ Β' ΕΤΟΥΣ ΠΡΟΚΑΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗ

Διὰ τοὺς συνδρομητὰς

Σῶμα α'. ἔτους δρ. ἢ φρ. 5. Σῶμα β'. ἔτους δρ. ἢ φρ. 7
Διὰ τοὺς μὴ συνδρομητὰς ἀντὶ δρ. 10.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται εἰς τὸ κατάστημα τοῦ Συλλόγου ἐν συνοικίᾳ Πλάκας παρὰ τῇ Δημοτικῇ Σχολῇ, ὁδὸς Φλέσσα, ἀριθ. 5, καὶ εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα «Νέστη Κωνσταντινίδου».

ΠΑΣΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟΝ ΕΠΙΓΡΑΦΕΤΑΙ

Σύλλογον «Ἀναπλάσεως» Ἀθήνας.
Collège «Anaplassis» Athènes.

Πᾶσα ὑποβολὴ πρὸς τὸν Σύλλογον ἢ πρὸς τὸ ταμεῖον τοῦ «Ἀποστόλου Παύλου» ἢ πᾶσα συνδρομὴ πρὸς τὸ περιοδικὸν πέμπεται πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς «Ἀναπλάσεως» Μητροπολίτην Ἀθηνῶν κ. Γερμανὸν ἢ πρὸς τὸν ταμίαν τοῦ Συλλόγου κ. Γεώργιον Δ. Μακεδόπουλον ἔμπορον.

Τὰ πεμπόμενα χειρόγραφα δημοσιευόμενα καὶ μὴ δὲν ἐπιστρέφονται.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1890.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τὸ ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ θεῖον μεγαλεῖον, Λόγος Φιλίππου Παπαδοπούλου. — Ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, συνέχεια καὶ τέλος, ὑπὸ Μ. Ι. Γαλανοῦ. — Ὁ χριστιανικὸς οἶκος, ὑπὸ Δ. Μαρίνου. — Αἱ γυναῖκες καὶ ἡ παιδαγωγία τῆς νεότητος, συνέχεια καὶ τέλος, ὑπὸ Σ. Κοντοθανάσση. — Πόθεν ἀρά γε εἰς τὴν κόνιν τοσαύτη ὑψηλοφροσύνη καὶ εἰς τὸ μηδὲν τοιαῦται ἀξιώσεις; συνέχεια καὶ τέλος, ὑπὸ Κ. Καρδαρᾶ. — Ἡ Δοξολογία, ὑπὸ Κ. Διαλεισμᾶ. — Περὶ προσβολῆς τῶν Ἁγίων, ὑπὸ Σ. Μακρῆ. — Σολομών. — Θρησκευτικὴ κίνησις. Πῶς ἐργάζονται οἱ Δυτικοὶ καὶ ἐν Μεσοποταμίᾳ καὶ Κουρδιστάν.

ΤΟ ΕΝ ΤΩ ΒΙΩ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΘΕΙΟΝ ΜΕΓΑΛΕΙΟΝ

ΛΟΓΟΣ

ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

(Ἱεροκήρυκος τῆς «Ἀναπλάσεως»)

ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ἐν Πειραιεῖ ναῷ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος τὴν 2 Σεπτεμβρίου 1890.

Φιλόχριστον ἐκκλησίασμα,

Ὡς ἠκούσατε ἐν τῷ σήμερον ἀναγνωσθέντι εὐαγγελίῳ, «συνηγμένων τῶν Φαρισαίων, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; τίνος υἱός ἐστιν;» (Ματθ. κβ'. 41 καὶ 42). Ἡ ἐπερώτησις αὕτη τοῦ Ι. Χριστοῦ εἶναι τὰ μάλιστα βαρυσήμαντος, μοναδικὴν ἔχει σπουδαιότητα καὶ σημαντικότητα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἔκτοτε, ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ι. Χριστοῦ, μέχρι τῆς σήμερον ἀδιαλείπτως ἀπασχολεῖ τὰ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων. Καὶ δικαίως· διότι ἀφορᾷ Ἐκεῖνον, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ ἀγνώστατος μεταξὺ τῶν ἰσχυροτάτων καὶ ὁ ἰσχυρότατος μεταξὺ τῶν ἀγνοτάτων, ἀφορᾷ Ἐκεῖνον, ὅστις ἐκ βάθρων ἐκλόνησε βασιλείας, μετετόπισεν ἐκ τῆς κοίτης τὸ ῥεῦμα τῶν αἰώνων, ἀνεγέννησε τὸ ἀνθρώπινον γένος, τὸ διὰ τὴν ἄγνοιαν καὶ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας ἀπηλληγκὸς καὶ παραδεδομένον τῇ πλάνῃ καὶ τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀνεκαίνισε τὸν θρησκευτικόν, ἠθικόν, ἐπιστημονικὸν καὶ καλλιτεχνικόν, τὸν οἰκογενειακόν, κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν τῆς ἀνθρωπότητος βίον, ἐθεμελίωσε παγκόσμιον πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν βασιλείαν, ἧς οὐκ ἔσται τέλος εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Ποσάκις ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μέχρις ἡμῶν τὸ μέγα αὐτοῦ ἔργον ἠπειλήθη καὶ ἐπολεμήθη ὑπὸ τοῦ ξίφους τῶν διωκτῶν, ὑπὸ τῆς ψευδοδιδασκαλίας τῶν αἱρετικῶν, ὑπὸ τῆς ψευδοφιλοσοφίας τῶν σοφιστῶν! καὶ ὅμως πάντοτε, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος, ἵσταται ἀκατάλυτον, οὐρανόμηκες ὑψοῦται ἐν μέσῳ τοσούτων θρησκευτικῶν, φιλοσοφικῶν, κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν συντριμμάτων καὶ ἐρειπίων. Ποσάκις ἀπὸ τοῦ Ι. Χριστοῦ μέχρις ἡμῶν τὸ μέγα αὐτοῦ ἔργον ἐξερευνήθη καὶ ἐβασανίσθη καὶ ὅμως πάντοτε δόκιμον εὑρέθη καὶ ἡ τοῦ Ι. Χριστοῦ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς ἐδικαιώθη, τῶν ὀξυνουστάτων καὶ ὀξυδερκεστάτων πνευμάτων πάντων τῶν αἰώνων καὶ τῶν τόπων. Ἐνῷ ἡ εἰδωλολατρεία, λέγει περιώνυμος τῶν χρόνων ἡμῶν ἱστορικὸς καὶ πολιτικὸς ἀνήρ, ὁ Θιέρσος, ἐνῷ ἡ εἰδωλολατρεία οὐδὲν ὑπέμενεν οὐδὲ ἓν βλέμμα τοῦ κρίνοντος καὶ ἐπικρίνοντος ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ εἰς τὸν διὰ κωνείου θάνατον κατεδίκαζε τοὺς τολμηροὺς αὐτοῦ ἀντιπροσώπους, ἕως οὗ κατελύθη,

ὁ Χριστιανισμὸς τοὐναντίον ζῇ καὶ βασιλεύει διαρκῶς καὶ ἀφ' οὗ ὁ Καρτέσιος κατέθετο τὸ θεμέλιον τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως, καὶ ἀφ' οὗ ὁ Γαλιλαῖος ἀνεκάλυψε τὴν κίνησιν τῆς γῆς καὶ ὁ Νεύτων τὸν νόμον τῆς ἕλξεως, καὶ ἀφ' οὗ ὁ Βολταῖρος καὶ ὁ Ῥουσσὼ καθεῖλον τοὺς δυνάστας καὶ κατεκρήμνισαν τοὺς θρόνους αὐτῶν, καὶ σήμερον ἔτι πάντες οἱ πολιτειολόγοι καὶ οἱ κυβερνῆται, ὅσοι ἔχουσι κεφαλὴν καὶ νοῦν, εὔχονται καὶ θέλουσιν ὁ Χριστιανισμὸς νὰ ζῇ καὶ βασιλεύῃ πρὸς εὐτυχίαν καὶ εὐημερίαν ἀληθινὴν τῶν λαῶν καὶ ἐθνῶν.

Τίς λοιπὸν εἶναι ὁ κραταιότατος οὗτος καὶ μέγιστος τῆς ἀνθρωπότητος εὐεργέτης, ὁ Ἰησοῦς Χριστός; Πόθεν κατάγεται; Εἶναι τέκνον τῆς γῆς ἢ υἱὸς τοῦ οὐρανοῦ; Ἡ ἐρώτησις αὕτη τόσον μᾶλλον προκαλεῖ καὶ ἀπαιτεῖ τὴν προσήκουσαν ἀπάντησιν, καθ' ὅσον τὸ ἔργον τοῦ Ἰ. Χριστοῦ, ὁ Χριστιανισμός, ὅστις ἦν καὶ ἐστι καὶ ἔσται ἐς ἀεὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή, ὁ φωτισμὸς καὶ ὁ ἁγιασμός, ἡ σωτηρία καὶ ἡ εὐλογία τῶν λαῶν, ὁ Χριστιανισμός, λέγω, κέντρον ἔχει καὶ ἀκρογωνιαῖον λίθον αὐτὸ τὸ πρόσωπον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰ. Χριστοῦ ὡς ἐν ἑστίᾳ συγκεντροῦνται καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐκπορεύονται πᾶσαι αἱ τὴν ὄψιν τῆς γῆς ἀλλοιώσασαι ἠθικαὶ δυνάμεις. Ἡ ἠθικὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν εἶναι αἰθέριόν τι τῆς φαντασίας κατασκεύασμα, δὲν εἶναι ψιλή τις καὶ ἁπλῆ ἰδεῶν διδασκαλία, δὲν εἶναι ἀφῃρημένη τις ἠθική, ὡς ἡ ἠθικὴ τῶν σοφῶν τοῦ αἰῶνος τούτου· Αὐτὸς ὁ βίος τοῦ Ἰ. Χριστοῦ, τοῦ ἐνανθρωπήσαντος καὶ κατὰ πάντα πλὴν τῆς ἁμαρτίας ὁμοίου τοῖς ἀνθρώποις γενομένου, αὐτός, λέγω, ὁ βίος τοῦ Ἰ. Χριστοῦ εἶναι τὸ συγκεκριμένον πρότυπον καὶ τὸ ζῶν ἰδεῶδες τοῦ γένους τοῦ ἀνθρωπίνου· Διὰ τοῦτο οἱ κήρυκες τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Ἰ. Χριστοῦ, οἱ τὸν κόσμον χριστιανίσαντες καὶ ἀναμορφώσαντες, δὲν ἐκήρυσσον τὴν ἁγιότητα, ἀλλὰ τὸν ἅγιον, δὲν ἐκήρυσσον τὴν ταπεινώσιν, ἀλλὰ τὸν ταπεινόν, δὲν ἐκήρυσσον τὴν πραότητα, ἀλλὰ τὸν πρᾶον Ἰ. Χριστόν, δὲν ἐκήρυσσον τὴν ἀγάπην, ἀλλὰ τὸν ἄχρι θανάτου ἀγαπήσαντα ἡμᾶς Ἐσταυρωμένον. Τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα εἶναι κήρυγμα περὶ τοῦ βίου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ ἐν τούτῳ κεῖται τὸ μυστήριον τοῦ ἀνὰ τὸν κόσμον θριάμβου αὐτοῦ· Οἱ φιλόσοφοι δὲν κατώρθωσαν νὰ διορθώσωσι τὰ ἤθη οὐδὲ τῆς συνοικίας, ἐν ᾗ κατῴκουν· ὁ κόσμος πρὸς διόρθωσιν αὐτοῦ ἐζήτησε πάντοτε καὶ θὰ ζητῇ ὄχι λέξεις, ὄχι φράσεις, ὄχι θεωρίας, ἀλλὰ παράδειγμα, βίον. Καὶ τὸ παράδειγμα τοῦτο καὶ τὸν βίον τοῦτον τῆς ὑψίστης καὶ καθαρωτάτης ἠθικότητος εὗρεν ἅπαξ διὰ παντὸς ἐν τῷ παραδείγματι καὶ τῷ βίῳ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰ. Χριστοῦ.

Ἐὰν νῦν μελετήσωμεν καὶ μόνον τὸν ἠθικὸν βίον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰ. Χριστοῦ, χωρὶς τῶν θαυμάτων καὶ προφητειῶν καὶ διδασκαλιῶν αὐτοῦ, καὶ οὕτω θὰ μάθωμεν ποῖον τινὰ νὰ θεωρῶμεν τὸν Ἰ. Χριστόν, καὶ οὕτω θὰ πεισθῶμεν ἀδιστάκτως περὶ τοῦ θείου αὐτοῦ μεγαλείου, διότι ὁ βίος αὐτοῦ ὁ ἠθικὸς εἶναι μοναδικός, ἀνέφικτος, ὑπεράνθρωπος, θεῖος, εἶναι θαῦμα θαυμάτων ἐν τῷ ἠθικῷ κόσμῳ, αὐτὴ ἡ ἐν ἀρχῇ φανέρωσις τῆς Θεότητος.

Βεβαίως ἡ ἐξωτερικὴ τοῦ βίου τοῦ Ἰ. Χριστοῦ ὄψις οὐδὲν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν παρουσιάζει τὸ ἔκπαγλον καὶ ἀσύνηθες. Ἐξωτερικῶς μόνον θεωρούμενος ὁ Ἰ. Χριστὸς εἶναι ἄνθρωπος ὡς καὶ ἡμεῖς καὶ δὴ ἄνθρωπος ἐν μορφῇ δούλου· «ἐκένωσεν ἑαυτόν, λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ ἀπόστολος, μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος» (Φιλιπ. β'.7). Συμμερίζεται ἀβιάστως, φυσικῶς καὶ ἀρετῶν πάντας τοὺς πόνους καὶ τοὺς μόχθους τῆς ζωῆς τῆς ἀνθρωπίνης. Κεκοπιακὼς καὶ ἐξηντλημένος ἐκ τῆς μακρᾶς καὶ κοπιαστικῆς ὁδοιπορίας κάθηται παρὰ τὴν πηγὴν τοῦ Ἰακὼβ καὶ ζητεῖ ἀναψυχήν. Ἡ τρυφερὰ καὶ εὐαίσθητος αὐτοῦ καρδία πάντα συναισθάνεται τὰ εὐγενῆ τῆς φιλίας συναισθήματα· ὁ μαθητής, ὃν ἠγάπα, ἀνάκειται ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ κατὰ τὸν μυστικὸν δεῖπνον. Ἡ ἁγνὴ καὶ ἀθῴα αὐτοῦ φύσις ἕλκει αὐτὸν πρὸς τὰ ἁγνὰ καὶ ἀθῷα παιδία, ὧν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· ἐπιτίθησι τὰς χεῖρας καὶ εὐλογεῖ αὐτά. Ἐκκαίεται ἐν αὐτῷ ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς προσευχῆς, ὃν παχυλὴ καὶ ἀσυνείδητος φιλοχρηματία καὶ φιλοκέρδεια ἐποίησαν οἶκον ἐμπορίου καὶ σπήλαιον λῃστῶν, ἀναφλέγεται ἐν αὐτῷ ἡ ἀγανάκτησις, ἡ τοὺς ὑποκριτὰς γραμματεῖς καὶ φαρισαίους καταστρέπτουσα καὶ κατακεραυνοῦσα. Δὲν ἀγνοεῖ τὴν βαθυτάτην ὀδύνην καὶ τὸ βαρύτατον πένθος τῆς ἀνθρωπότητος, τὴν ὀδύνην καὶ τὸ πένθος ἐπὶ τῷ θανάτῳ φιλτάτων ὄντων· ἐμβριμᾶται τῷ πνεύματι, ταράσσει ἑαυτόν, δακρύει παρὰ τὸν τάφον τοῦ προσφιλοῦς Λαζάρου καὶ οἱ παρεστῶτες ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ πένθους αὐτοῦ τεκμαίρονται τὸ μέγεθος τῆς ἀγάπης αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ πίῃ τὸ πικρὸν τοῦ θανάτου ποτήριον, ἐκθαμβεῖται, ἀδημονεῖ, ἀγωνιᾷ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν ἐν Γεθσημανῇ, ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ γίνεται ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν. Ἀποθνῄσκει δὲ καὶ ἐκπνέει τὴν ἕως θανάτου περίλυπον αὐτοῦ ψυχήν, ὑπὸ πάντων ἐγκαταλελειμμένος, ἐπὶ τοῦ ξύλου τῆς ἀτιμίας καὶ κατάρας, ἐν μέσῳ ἀνόμων καὶ κακούργων λῃστῶν καὶ ἐνώπιον ἀχαρίστου καὶ μοχθηροῦ ὄχλου, μυκτηρίζοντος, ἐμπαίζοντος,

ὀνειδίζοντος καὶ βλασφημοῦντος αὐτόν. Τοιοῦτος εἶναι κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν ἱστορίαν ὁ ἐξωτερικὸς τοῦ Ἰ. Χριστοῦ βίος, βίος ἀληθοῦς ἀνθρώπου.

Καὶ ὅμως πόσον ὑπεράνθρωπον καὶ θεῖον εἶναι τὸ μεγαλεῖον, ὅπερ μετὰ θαυμασμοῦ ἁγίου καὶ ἐκπλήξεως ἱερᾶς ὑπὸ τὸ ἁπλοῦν ἐκεῖνο καὶ ἀφελὲς ἐξωτερικὸν κάλυμμα βλέπομεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ! οὐράνιος τελειότης ἐκ τοῦ βίου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν περιαστράπτουσα ἡμᾶς σελαγεῖ καὶ λάμπει! Ἔχων τὴν συνείδησιν ὁ Ἰησοῦς τῆς τελείας καὶ ἀμέμπτου ἠθικῆς αὐτοῦ καθαρότητος καὶ ἁγιότητος, ἐρωτᾷ πλήρης πεποιθήσεως καὶ θάρρους τοὺς ζητοῦντας αὐτὸν ν' ἀποκτείνωσιν Ἰουδαίους, «τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας» (Ἰωαν. η'. 46)· καὶ ἡ ἐρώτησις αὕτη ἔμεινε καὶ τότε καὶ μένει ἐν πάσῃ ἐποχῇ ἕως τὴν σήμερον καὶ θὰ μένῃ αἰωνίως ἄνευ ἀπαντήσεως. Τίς φιλὸς ἄνθρωπος ἐτόλμησέ ποτε οὕτω νὰ λαλήσῃ; μόνος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ἰδεώδης ἄνθρωπος, τὸ ἀρχέτυπον τῆς ἀπολύτου καὶ ὑψίστης ἠθικότητος, τῆς ὁλομερῶς καὶ παναρμονίως τελείας ἀνθρωπότητος, ἐν ᾗ ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσε πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας, μόνος, μονώτατος οὕτως ἠδύνατο οὕτω νὰ λαλήσῃ καὶ ἐλάλησεν οὕτως. Ὁ Ἰ. Χριστὸς ὡς υἱὸς τοῦ Θεοῦ οὐδένα γινώσκει πλάνης καὶ ἁμαρτίας φραγμὸν μεταξὺ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ, ἐν αὐτῷ ὁ πατὴρ καὶ αὐτὸς ἐν τῷ πατρί, πλήρης ἁρμονία ὑφίσταται καὶ τελεία ἑνότης μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ. Ἀδιαλείπτως ἀναστρέφεται μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ διὰ τῆς προσευχῆς, ἥτις ὅμως οὐδέποτε εἶναι δέησις ὑπὲρ ἀφέσεως ἰδίων ἁμαρτημάτων καὶ πλημμελημάτων. Ἐδίδαξεν, ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, προσευχόμενοι εἰς τὸν Θεόν, νὰ λέγωμεν, «ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν»· αὐτὸς ὅμως, μηδεμίαν συναισθανόμενος ἐνοχὴν καὶ μηδέποτε καμπτόμενος ὑπὸ ἀναμνήσεως ἁμαρτημάτων καὶ πλημμελημάτων, οὐδέποτε οὕτω προσεύχεται, ὡς ἡμεῖς, μόνος αὐτὸς ἐν γεννητοῖς γυναικῶν. Τὸ ἔργον δὲ καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ ἔργου αὐτοῦ εἶναι ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ σωτηρία καὶ μακαριότης τῶν ἀνθρώπων· ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τοῦ πέμψαντος αὐτὸν πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· βρῶσιν καὶ πόσιν ἔχει τὸ θέλημα τοῦ οὐρανίου Πατρός, τοῦ καλοῦντος δι' αὐτοῦ πάντα αὐτοῦ τὰ τέκνα ἀπὸ τῆς θλίψεως καὶ στενοχωρίας τοῦ ἐν τῷ πονηρῷ βίου εἰς τὴν εὐδαιμονίαν καὶ μακαριότητα τοῦ κατὰ Θεὸν βίου. Πανταχοῦ ὁ Σωτὴρ φέρει τὴν εἰρήνην καὶ τὴν χαράν, περιερχόμενος τὰς κώμας καὶ πόλεις. Εὐαγγελίζεται καὶ παραμυθεῖ τοὺς τεθλιμμένους καὶ συντετριμμένους τὴν καρδίαν καὶ ἀνορθοῖ τοὺς πεπτωκότας καὶ ἐν μετανοίᾳ στενάζοντας. Θεραπεύει τοὺς ἀρρώστους καὶ, αὐτὸς πτωχὸς ὢν καὶ μὴ ἔχων ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ, κηρύσσει ἑαυτὸν προστάτην καὶ κηδεμόνα ἀδελφῶν τῶν ἐλαχίστων καὶ ταπεινῶν καὶ πτωχῶν καὶ ἐμπιπλᾷ αὐτοὺς παντοίων ἀγαθῶν. Τὸν βίον αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀπόστολον εἰπεῖν, διῆλθεν εὐεργετῶν πάντας πανταχοῦ μέχρι τοῦ θανάτου, ὅστις ὡς θάνατος Θεοῦ ἐπισφραγίζει τὸν βίον Θεοῦ, ὡς τοῦτο διορᾷ καὶ αὐτὸς ὁ παρὰ τὸν σταυρὸν ἱστάμενος ἑθνικὸς ἑκατόνταρχος. Ἡ ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ μυστηριώδης ἐκείνη τραγῳδία, ἡ τραγῳδία τῆς ὑπὲρ ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐν τῷ Ἐσταυρωμένῳ πασχούσης θείας ἀγάπης καὶ εὐσπλαγχνίας, ὁμολογουμένως εἶναι ἡ κορυφή, ὁ στέφανος, ἡ ἀγλαΐα, τὸ ἄκρον ἄκτον πάντων τῶν λοιπῶν τοῦ Σωτῆρος εὐεργετημάτων πρὸς τὴν ἐν χάρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου πλανωμένην ἀνθρωπότητα, διὸ καὶ ἔκτοτε ἐλπίζει αὕτη ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἐσταυρωμένου.

Κατὰ ταῦτα πᾶσα στιγμή, πᾶν γεγονὸς τοῦ ἐπὶ γῆς βίου τοῦ Ἰ. Χριστοῦ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἀποδεικνύει, ὅτι ἀληθῶς εἶναι ὁ μονογενὴς τοῦ αἰωνίου Πατρὸς υἱός, ὅτι ἀληθῶς εἶναι ἐκεῖνος, ὃν ἤδη ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ προκατήγγειλεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου αὐτοῦ ἐν οἷς λέγει, «Ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν ἡρέτισα· ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου· θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν... καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσιν» (Ματθ. ιβ' 18 καὶ 21), ὅτι ἀληθῶς εἶναι ἐκεῖνος, πρὸς ὃν, ὡς ἠκούσατε σήμερον, ὁ προφητάναξ ἐν πνεύματι παριστᾷ τὸν Παντοκράτορα λέγοντα, «Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου» (Ματθ. κβ' 44). Ἡ θεία αὕτη ἐπαγγελία τοῦ Παντοκράτορος, ἐφ' ὅσον οἱ αἰῶνες ἀνακυκλούμενοι συμπληροῦνται, θαυμασίως ἐν τῷ Σωτῆρι Χριστῷ πραγματοῦται· ἡ πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν ἀγάπη, νικῶσα καὶ θριαμβεύουσα, πανταχοῦ τῆς γῆς ἐκτείνεται καὶ ἑκατομμύρια ἀριθμεῖ ὀπαδῶν ἕως θανάτου θερμῶν· εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ ὁλόκληρος ἡ οἰκουμένη προσπίπτει καὶ ὡς Θεῷ ἀληθινῷ αὐτῷ μόνῳ λατρεύει. Καὶ αὐτοὶ οἱ κατὰ τοὺς ἐσχάτους χρόνους σφοδρότατοι τῆς ἀπιστίας πατριάρχαι καὶ δεινότατοι τῆς Θεότητος τοῦ Κυρίου ἡμῶν πολέμιοι, οἱ μέγαν θόρυβον καὶ πάταγον ἐγείραντες καὶ τὴν μακροχρόνιον διακόψαντες σιγὴν τῶν φιμωθέντων Γραμματέων, Φαρισαίων, Κέλσων, Πορφυρίων, Ἱεροκλέων, Λουκιανῶν, Βολταίρων, καὶ αὐτοὶ οὗτοι ἠναγκάσθησαν ἐπὶ τέλους νὰ κάμψωσι τὸ γόνυ ἐνώπιον τοῦ θείου μεγαλείου, τοῦ ἐν τῷ βίῳ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀκτινοβολοῦντος, καὶ ν' ἀναπέμψωσι δόξαν τῷ Βα-

σιλεῖ τῆς δόξης, ὁμολογοῦντες, ὅτι «ὁ ἐκ Ναζαρὲτ Ἰησοῦς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔχῃ ποτὲ διάδοχον, δυνάμενον αὐτῷ νὰ ἐξισωθῇ, ἢ κατὰ δὲ ὑπεράνω αὐτοῦ νὰ ὑψωθῇ». Ναί, φιλόχριστον ἐκκλησίασμα, ἀπολύτως ἀδύνατον εἶναι τοῦτο· ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ἡ ἐν σαρκὶ φανέρωσις τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς καὶ Κύριος ἡμῶν, ὡς μαρτυροῦσι τὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ ἀφηγούμενα ἱερὰ εὐαγγέλια, τὸ μέγα αὐτοῦ καὶ μοναδικὸν ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ ἔργον, ὁ Χριστιανισμός, ἡ συνείδησις τέλος καὶ ἡ καρδία πάντων ἡμῶν. Εἴη τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰ. Χριστοῦ εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Η ΑΓΑΠΗ ΟΥ ΖΗΛΟΙ

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Εἶνέ τις σοφός; Ἂς ἴδῃ· Ἂν τὴν σοφίαν του μεταχειρίζεται ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς, ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης, τότε ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶνε μετ' αὐτοῦ, ὅτ' ἐμὲ δὲ τί ἱερώτερον, τί τιμιώτερον, ἢ εἰς τὴν ἀγάπην ταύτην νὰ προσθέτω καὶ τὴν ἰδικήν μου ἀγάπην; Ἂν δὲ τὰ γράμματά του ὁ νομιζόμενος σοφός, πνεῦμα ζόφου καὶ σκότους, μεταχειρίζεται ὅπως χωρίσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅπως ἀφαιρέσῃ τὴν ἐλπίδα ἀπὸ τῶν καρδιῶν, ὅπως συστήσῃ τὴν ὁρμὴν καὶ ἐμπαίξῃ τὸ καθῆκον, ὅπως διδάξῃ ὅτι τὸ ἔγκλημα δὲν διαφέρει τῆς ἀρετῆς, ὅτι εὐτυχὴς ἄνθρωπος εἶνε ὁ ἰσχυρὸς καὶ ὁ ἐπιτήδειος ἄνθρωπος, ὁ δυνάμενος τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα νὰ μεταχειρίζεται ὑπὲρ τῶν κτηνωδῶν ἐνστίκτων του ὑπὲρ τῶν ἐγωιστικῶν ὀρέξεών του, ὑπὲρ τῶν θηριωδῶν ὁρμῶν του, ἂν τοιοῦτος εἶνε ὁ δῆθεν σοφὸς καταχραστὴς τοῦ λόγου, κάπηλος τῆς ἐπιστήμης, δήμιος τῆς ἀληθείας, ἐμπαίκτης τῆς θείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης, τί τότε νὰ ζηλεύσω τοῦ σκεπτομένου τούτου κτήνους, τοῦ τέκνου τούτου τοῦ σκότους καὶ τοῦ Ἅιδου; Ἂς τὸν θαυμάζωσι μικρότεροί του, ἂς τὸν χειροκροτῶσιν οἱ ἔχοντες καυτηριασμένην συνείδησιν, ὡς αὐτός, ἂς πλέκωσι τοὺς πανηγυρικούς του φρενόπληκτοι καὶ ἀσύνετοι τῆς ἀπωλείας υἱοί. Δι' αὐτόν, ἀντάρτην κατὰ τοῦ Θεοῦ, αὐθάδη ὑβριστήν του, καὶ διὰ τοῦτο ὑπόδικον ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης του, ἥτις μακροθυμεῖ, ἀλλὰ δὲν λησμονεῖ, δ' αὐτὸν τὸν σοφὸν δὲν ἔχω ἢ βαθύν, βαθύτατον οἶκτον. Ἀλλ' εἶμαι ἀπαίδευτος ἐγώ, δὲν γράφω βιβλία, δὲν ἀποθεοῦμαι ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων, δὲν ἔχω θαυμαστάς, δὲν χειροκροτοῦμαι ἐν τοῖς συλλόγοις, εἶμαι ἄγνωστος καὶ θὰ παρέλθω τοιοῦτος. Ἄγνωστος; οὐχί! ὑπάρχει Εἷς, ὅστις γνωρίζει τοὺς πάντας, ὅστις γνωρίζει καὶ ἐμέ, καὶ ὁ Εἷς οὗτος μοὶ ἀρκεῖ. Οἱ σοφοὶ ὅλοι τί ἐνώπιον αὐτοῦ; οἱ ἄνθρωποι ὅλοι τί πρὸς αὐτόν; Τίς οὗτος; ὁ Θεός. Ὁ Θεὸς βλέπει, ὁ Θεὸς ἀκούει, ὁ Θεὸς γινώσκει, καὶ ὁ Θεὸς κρίνει. Ἐνώπιον αὐτοῦ τὰ πλούτη δὲν μᾶς δικαιοῦσι καὶ ἡ σοφία δὲν μᾶς παριστᾷ. Ἡ καρδία ἡμῶν, ἰδοὺ ὅτι τὸν ἐνδιαφέρει. Εἴμεθα ταπεινοί, εἴμεθα εὐσεβεῖς, εἴμεθα δίκαιοι, ἔχει ἡ καρδία ἡμῶν ἀγάπην ἐν αὐτῇ; αἱ ἀγκάλαι τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ ὕψιστον, τὸ κάλλιστον ὄνομα, εἶνε ἀ γ ά π η, εἶνε ἀνοικταὶ δι' ἡμᾶς. Μιγακῶντες γινώμεθα ἀδελφοὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τέκνα τοῦ Πατρός του. Καὶ ὅταν, καὶ ἀγράμματοι ὄντες, δυνάμεθα νὰ τύχωμεν τῆς τιμῆς ταύτης καὶ ν' ἀριθμῶμεν μάχρι τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ γείνωμεν ἐν τῇ ἀγάπῃ ἓν μετ' αὐτοῦ, τί τότε ἔχομεν νὰ ζηλεύσωμεν οὐτινοσδήποτε ἀνθρώπου ὅτ' ὁ,τιδήποτε αὐτοῦ πρωσῶν;

Εἶνέ τις ἰσχυρός; Ἂς ἴδῃ· δὲν θὰ τοῦ ζηλεύσω. Ἂν κάμνῃ κατάχρησιν τῆς ἰσχύος του· ὑπάρχει Εἷς ἰσχυρότερός του, ὅστις θὰ συντρίψῃ τὴν ἰσχύν του καὶ θὰ τὸν παιδεύῃ ἀμειλίκτως διὰ τῆς ῥομφαίας τῆς δικαιοσύνης του. Νὰ ζηλεύσω τὸν ἰσχυρὸν τοῦτον τῆς γῆς; Τὸν κλαίω, ἀλλὰ δὲν τὸν ζηλεύω. Ἂν δὲ ἦνε καὶ δίκαιος καὶ ἀγαθοεργός, ἂς ἔλθῃ νὰ τὸν ἀσπασθῶ. Ἀγάπην, ἰδοὺ ὅ,τι ὀφείλω πρὸς τὸν ἀγαπώμενον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸν πλησίον μου, πρὸς τὸν ἀδελφόν μου.

Εἶνέ τις νέα κόρη, ὡραιοτέρα σου; Διατί νὰ τὴν ζηλεύῃς; ἔχεις ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν; δὲν θὰ ζηλεύῃς τότε ἐκείνην, πρὸς ἣν ὁ Θεὸς ἐχάρισε τὸ κάλλος. Οὕτως ἠδύνηθεν ἐκεῖνος. Θ' ἀντιστρατευθῇς σὺ διὰ τοῦ ζήλου σου πρὸς τὸ θέλημά του; Θὰ μεμψιμοιρήσῃς καὶ θὰ φθονήσῃς, διότι σὺ ἐκλάσθης ἧττον ὡραία καὶ ἧττον θελκτική; Συλλογίσθητι, νέα κόρη, συλλογίσθητι τί ἐστι τὸ σῶμα καὶ τί ἐστι τὸ κάλλος. Ἡ ἀσθένεια δύναται νὰ τὰ παραμορφώσῃ· ἡ λύπη δύναται νὰ τὰ καταβάλῃ· γῆρας δὲ καὶ θάνατος τὰ κάμνουσιν ἀγνώριστα καὶ τὰ ἐξαφανίζουσιν· ἔλεβέ ποτε ἐπὰ χεῖρας, ὡς ὁ Ἀμλέτος, ψυχρὸν καὶ γυμνὸν κρανίον κόρης, λαμπρᾶς ἄλλοτε καὶ περικαλλοῦς, καὶ κλαίων αὐτὸ εἶπε: «ποῦ τώρα τὰ κορέλλινα καὶ θελκτικὰ χείλη σου, τῶν ὁποίων τὸ μειδίαμα συνήρπαξε τόσας τόσων νέων ψυχάς; ποῦ τώρα οἱ μάγοι καὶ μαγνῆται ὀφθαλμοί σου, τῶν ὁποίων τὸ βλέμμα τόσας καρδίας ἐθέρμευσε καὶ κατεπυρπόλησε; Καὶ αἱ ἀνθηραὶ παρειαί σου ποῦ; Καὶ τὸ μέτωπόν σου, τὸ ὁποῖον δὲν ἐχρειάζετο στέμμα, διὰ νὰ σὲ ἀναγορεύσῃ βασίλισσαν τῆς καλλονῆς, ποῦ; Καὶ ἡ θαυμασία ἐκείνη κόμη σου, ἥτις τόσους νεανίας προσέδεσεν ὀπίσω της, τῆς ὁποίας προσφιλεστέραν σύντροφον δὲν εἶχαν αἱ ἐαρινοὶ αὔραι, τί ἀπέγεινε καὶ αὕτη; Ἰδοὺ τὰς θλιβερὰς ταύτας ἐρωτήσεις ἡ ψυχή μου ἠσθάνθη θανάσιμον φρικίασιν καὶ τὸ κρανίον, τὸ παρὸν τοῦτο τῆς φυλλοροησάσης καλλονῆς, ἐξέφυγε τῶν χειρῶν μου. Χοῦς, χοῦς, χοῦς, ἰδοὺ τὸ σῶμα, ἰδοὺ τὸ κάλλος. Καὶ δ' ὅλην λοιπὸν τὴν ἐγκόσμιον ταύτην ματαιότητα νὰ διαβιβρώσκῃ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ὁ ξῆλος καὶ νὰ δηλητηριάζῃ τὰς ἡμέρας ἡμῶν; Ὦ ἀγάπη! ἥτις εἶσαι ἁρμονία ὅλη καὶ φῶς, σύνδεσμος τῶν καρδιῶν, ἕλξις τῶν ψυχῶν! ἀγάπη! ἥτις μόνη δίδεις εἰς ἡμᾶς τὸ μόνον ἀμάραντον καὶ αἰώνιον κάλλος, τὸ κάλλος τῆς ἀρετῆς, σύ, ὁ κλῆρος τῶν δικαίων, τὸ πλήρωμα τοῦ οὐρανοῦ! Σύ, ἥτις γνωρίζεις τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν αὐταπάρνησιν, ἀγνοεῖς δὲ τὸν ζῆλον τῶν μικρῶν καὶ ἐμπαθῶν ψυχῶν! Σύ, ἥτις καθιστᾷς ἓν Θεὸν καὶ ἄνθρωπον, καὶ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ὅλην δίδεις μίαν καρδίαν, μίαν πνοήν, Σύ, ἀγάπη, ἔσο τὸ διηνεκὲς ᾆσμα τῆς ψυχῆς μου καὶ τήρει με ἀνώτερον τοῦ χαμαιζήλου ζήλου.

Εἶνέ τις εὐτυχής; Ἂν ἡ ἀγάπη ἐμπνέῃ τὴν ψυχήν σου, θὰ χαίρῃς. Εὐτυχεῖ τὸ πλάσμα, τὸ τέκνον τοῦ Θεοῦ σου, εὐτυχεῖ ὁ ἀδελφός σου, καὶ νὰ μὴ χαρῇς σύ; Καὶ θὰ λυπηθῇς διὰ τοῦτο σύ; Καὶ θὰ φθονήσῃς σύ; Καὶ τί λοιπὸν ἐπεθύμεις νὰ τὸν ἴδῃς; ἐπεθύμεις νὰ παρέλθῃ ἐνώπιόν σου κύπτων ὑπὸ τὸ ἄχθος τοῦ βίου, ἵνα σκιρτήσῃ ἡ ψυχή σου; ὦ τῆς φιλανθρωπίας σου! ὦ τῆς ἀρετῆς σου! Καὶ ἡ ἀγάπη τότε; Ἡ ἀγάπη, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς σοὶ συνιστᾷ, λέγων σοι «ἄνθρωπε, ἔσο ἀγάπη ὡς ἐγώ», ἡ ἀγάπη αὕτη τί γίνεται; Ἀλλ' εἶσαι δυστυχὴς σύ; στενοχωρεῖσαι; θλίβεσαι; ὑποφρέρεις; πέσχεις; Καὶ εἶνε οἱ ἄλλοι ἀδιάφοροι πρὸς σέ, ἀνάλγητοι, ἀσυμπαθεῖς, ἀναίσθητοι, καὶ ὑφίστασαι σὺ μίαν τῶν φοβερωτέρων δοκιμασιῶν τοῦ βίου, καὶ δύνασαι νὰ κληθῇς ὁ π ά σ χ ω ν ἄ ν θ ρ ω π ο ς; Ἀλ' λοιπόν! Ἂν ἡ ἀγάπη ἐμπνέῃ τὴν ψυχήν σου, ἂν τὸ πῦρ αὐτῆς θερμαίνῃ τὰ στήθη σου, ὁ ξ ῆ λ ο ς δὲν θὰ σὲ μάνῃ. Τὰ παθήματα ἂς σὲ ἀποκαθάρωσιν, αἱ συμφοραὶ ἂς σὲ ἀνυψώσωσι, τὸ μαρτύριον ἂς σὲ ἐξαγιάσῃ. Σοὶ ἀνοίγεται στάδιον ἀγῶνος, δοκιμασίας, ἀναδείξεως, νίκης. Ἂς εἶσαι π ά σ χ ω ν ἄ ν θ ρ ω π ο ς, ὁ ἀρχηγός σου, ὁ ἀδελφός σου, ὁ Σωτὴρ σου, ὁ Χριστός, ὃν ὑπῆρξε κατὰ τὸν ἐπὶ γῆς βίον του ὁ π ά σ χ ω ν Θ ε ά ν θ ρ ω π ο ς; Καὶ ὅμως ἡ δειλία δὲν τὸν κατέλαβεν, ὁ γογγυσμὸς δὲν τὸν ἐμόλυνε, καὶ ὁ ξ ῆ λ ο ς δὲν τὸν ἐκέντησε. Μὴ ἔχων ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ, δὲν ἐζήλευσε τοὺς οἰκοῦντας πολυτελῆ μέγαρα. Μὴ ἔχων ὀβολὸν ἐν τῷ θυλακίῳ, δὲν ἐζήλευσε τοὺς πολυκαλάντους πλουσίους· ὑποβλεπόμενος, διωκόμενος, δὲν ἐζήλευσε τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἰσχυροῦ ἢ τοῦ ἀφανοῦς ἰδιώτου. Καὶ βασκάζων τὸν σταυρόν του, ἀναρτηθεὶς ἐπ' αὐτοῦ, ἐμπτυόμενος, κολαφιζόμενος, βλασφημούμενος, ἐμπαιζόμενος, δερόμενος, ὑφιστάμενος πᾶσαν μοχθηρὰν χλεύην καὶ κάκωσιν, δὲν ἐζήλευσε τοὺς ἐν γαλήνῃ καὶ φαιδρότητι ἀναπαυομένους ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ οἴκου των. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Πατέρα του καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπον τὸν διετήρουν ἀμετάπτωτον ἐν τῇ τελειότητι τῆς ἀρετῆς του. Ἡ ἀγάπη αὕτη ἂς διατηρῇ καὶ σέ, χριστιανέ, ἀμετάπτωτον ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ μαρτυρίου, ὁσάκις τοῦτο σοὶ ἐπιβάλλεται, αὐτῇ ἂς σὲ στηρίζῃ, αὐτῇ ἂς σὲ ἐνισχύῃ, αὐτῇ ἂς διώκῃ τὸν ζ ῆ λ ο ν μακρὰν τῆς ψυχῆς σου.

Ἡ ἀγάπη βάλλει ἔξω τὸν ζῆλον· ὅπως οὗτος εὐδοκιμήσῃ καὶ ζήσῃ, ἔχει ἀνάγκην καρδίας ἐγωιστικῆς, τὴν ὁποίαν δὲν πληροῖ ὁ Θεός, καρδίας οἰστρηλατουμένης ὑπὸ τοῦ πόθου ἀγαθῶν φαινομένων, καρδίας γαργαλιζομένης ὑπὸ ψευδεπιδείξεως καὶ ἀνθρωπαρεσκείας καὶ ἀξιούσης πρὸ τοῦ ἰδίου νὰ ὑποχωρῶσι καὶ καταπίπτωσι τὰ τῶν ἄλλων. Ἀλλ' ἡ ἀγάπη, οὖσα ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον, ποιοῦσα ἡμᾶς ἓν μετ' αὐτῶν καὶ εἰς τὰ πρὸς αὐτοὺς αἰσθήματα ὑποτάττουσα πᾶν ἄλλο αἴσθημα, μὴ ζητοῦσα τὸ ἴδιον, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου, καὶ πάντοτε ἑτοίμη οἱανδήποτε αὐτοθυσίαν ὑπὲρ τοῦ πλησίον νὰ ὑποστῇ, τοιαύτη οὖσα ἡ ἀγάπη ο ὐ ζ η λ ο ῖ.

Μ. Ι. Γαλανός.

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ.

Ἡ ἐν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ συνήθης λέξις πρὸς παράστασιν τῆς οἰκογενείας εἶνε ἡ λέξις ο ἶ κ ο ς. Ἔχει δὲ τοσοῦτον εὐρεῖαν σημασίαν, ὥστε πολλάκις ὁ οἶκος παριστᾷ αὐτὴν τὴν ἐκκλησίαν ἐν τῷ συνόλῳ της. Ἐκ τούτου ἐξάγεται ὅτι πᾶσα χριστιανικὴ οἰκογένεια πρέπει νὰ ᾖνε ἐν σμικρῷ ὅ,τι εἶνε ἡ ἐκκλησία ὑπὸ τὸν ἀρχηγόν της. Πράγματι ὁ οἶκος ἢ ἡ οἰκογένεια ὑπῆρξε κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ χριστιανισμοῦ ὁ πυρὴν ἢ ἡ κοιτὶς τῆς ἐκκλησίας. Αἱ ἀποστολικαὶ ἐκκλησίαι κατ' ἀρχὰς δὲν ἦσαν ἢ οἰκογένειαι καὶ κοινότητες. Οὕτως ἐν Ἀχαΐᾳ αἱ ἀπαρχαὶ τοῦ χριστιανισμοῦ ἦτο ὁ οἶκος τοῦ Στεφανᾶ· ἐκ τῆς ἐν Ῥώμῃ οἰκίας τοῦ Ἀκύλα οἱ ἐν αὐτῇ συνερχόμενοι ἀδελφοὶ ἀπέστελλον τοὺς ἀσπασμοὺς των πρὸς τοὺς ἐν Κορίνθῳ, ὡς ἐκκλησία πρὸς ἐκκλησίαν, καὶ ἐν τῇ πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολῇ γίνεται μνεία τῆς Ἐκκλησίας, τῆς οὔσης ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ· ὥστε αἱ πρῶται χριστιανικαὶ οἰκογένειαι ἐν ἑκάστῃ πόλει ἀπετέλουν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Τὸ ἰδεῶδες δὲ τῆς χριστιανικῆς οἰκογενείας προβάλλεται πάντοτε εἰς ἡμᾶς, ὅπως διδασκό-

μεθα, ὅτι ὅταν μία οἰκογένεια δὲν παρέχῃ τὴν εἰκόνα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὲν εἶνε πραγματικῶς χριστιανικὴ οἰκογένεια. Ἕκαστος οἶκος πρέπει κατὰ τοὺς λόγους τῆς ἁγίας Γραφῆς νὰ ᾖνε ναὸς τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ναῷ δὲ τούτῳ ἕκαστον μέλος τῆς οἰκογενείας πρέπει νὰ ᾖνε λίθος ζῶν, ὅπως πᾶς ἀληθὴς χριστιανὸς παρίσταται ὡς τοιοῦτος ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ Σωτῆρος. «Καὶ αὐτοί, λέγει ὁ ἀπόστολος Πέτρος, ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε, οἶκοι πνευματικοί, ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι πνευματικὰς θυσίας εὐπροσδέκτους τῷ Θεῷ». Καθὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς παραβάλλει τὴν ζωήν, τὴν ἐργασίαν παντὸς ἀνθρώπου πρὸς οἰκίαν, ἥτις ἐὰν ᾖνε ᾠκοδομημένη ἐπὶ τοῦ βράχου, ἤτοι ἐπὶ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, θὰ μένῃ ἀδιάσειστος ἐπ' αἰῶνα τὸν ἅπαντα, οὕτω δυνάμεθα νὰ ἐφαρμώσωμεν τὴν παραβολὴν ταύτην καὶ ἐπὶ τῆς οἰκογενείας. Πᾶσα χριστιανικὴ οἰκογένεια, ἵνα ᾖ στερεὰ καὶ ἀσάλευτος, πρέπει νὰ στηρίζηται ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῆς διδασκαλίας τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου λίθου αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Πόσον ζῆλον καὶ πόσους ἀγῶνας δὲν καταβάλλουσιν οἱ ἄνθρωποι, ὅπως οἰκοδομήσωσι τὴν γηΐνην αὐτῶν κατοικίαν! Πόσας μερίμνας δὲν ἔχουσιν ὅπως συνάξωσι τὸ ὑλικόν! Ἄλλοι μὲν ἐπιχειροῦσι τὸ ἔργον μετὰ φρονήσεως· πρὶν ἢ ἀρχίσωσι τὴν οἰκοδομὴν προμηθεύονται τὰ ἀναγκαῖα χρήματα· ἄλλοι δέ, ἤττον προβλεπτικοί, ἀρχίζουσιν ἀμέσως τὸ ἔργον, πεποιθότες εἰς τὸ μέλλον, οὐδόλως ἀμφιβάλλοντες, ὅτι θὰ εὑρεθῶσι τὰ ἀναγκαῖα μέσα. Ἀλλὰ καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ὀφείλουσι νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψει τὸ τῆς ἁγίας Γραφῆς. «Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες.» Ποσάκις δὲν συμβαίνει, ὥστε ἡ οἰκοδομὴ νὰ καταρρεύσῃ καὶ νὰ γίνῃ ἀνάγκη ἀνοικοδομήσεως! Μέγας ἀριθμὸς ἀνθρώπων καταναλίσκει ὁλόκληρον τὴν ζωὴν πρὸς ἐπισκευήν, ἢ μεταρρύθμισιν, ἢ αὔξησιν τῆς τοιαύτης οἰκοδομῆς, καὶ ἐν τέλει καταλαμβάνει, ὅτι εἰς μάτην ἐκοπίασεν, ὅτι ἐθεμελίωσεν ἐπὶ τῆς ψάμμου. Καὶ ἐὰν μὴ πάθῃ ἡ οἰκία ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ οἰκοδομήσαντος, θὰ ἴδωσι τὴν πτῶσιν αὐτῆς τὰ τέκνα ἢ οἱ ἔγγονοι αὐτοῦ, διότι ἡ οἰκία ᾠκοδομήθη ἄνευ τῆς συνεργείας τοῦ Θεοῦ. Δὲν συμβαίνει ὅμως τοῦτο καὶ εἰς τοὺς οἰκοδομοῦντας μετὰ τοῦ Θεοῦ. Τῶν τοιούτων αἱ οἰκοδομαὶ εἶνε αἰώνιοι καὶ ἄφθαρτοι, ὅπως εἶνε αἰώνιος ὁ θεμέλιος λίθος, ἐφ' οὗ ᾠκοδόμησαν.

Ἑκάστης οἰκογενείας ὁ προορισμὸς εἶνε νὰ οἰκοδομήσῃ οἶκον πνευματικόν, οὐχὶ πρόσκαιρον, ἀλλ' αἰώνιον· διὰ τοῦτο καὶ ἑκάστη οἰκογένεια ἔχει τὴν ἱστορίαν της. Πολλαὶ γενεαὶ παρέρχονται καὶ ἡ γηΐνη αὐτῶν οἰκία καταστρέφεται· ἀλλ' ἡ ἱστορία των, ὁ πνευματικὸς αὐτῶν οἶκος διαμένει, ὅπως ἐπισπάσηται τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ ἢ τὴν κατάκρισιν. Ἐὰν δὲ ᾖνε ἀπείρως λυπηρὸν ὅτ' ἕνα ἄνθρωπον νὰ ἴδῃ τὴν καταστροφὴν τοῦ οἴκου, ὃν ᾠκοδόμησε, νὰ ἴδῃ ἀποβᾶσαν εἰς τὸ μηδὲν ὅλην τὴν γηΐνην αὐτοῦ εὐδαιμονίαν, ἣν ἠγωνίσθη νὰ παρασκευάσῃ διὰ τοὺς οἰκείους, ποία ἀπελπισία δ' αὐτόν, ὅταν κατανοήσῃ, ὅτι ἀπελείφθη τοῦ σκοποῦ τῆς ζωῆς του, ὅτι ὄχι μόνον ἀπώλεσε τοῦτον ἐξ αἰτίας τῆς μοιρίας του, ἀλλ' ὅτι διὰ τῆς ἀνοήτου διαγωγῆς του ἐκοπίασε μόνον καὶ μόνον, ὅπως κερδίσῃ τὴν αἰωνίαν καταδίκην του; Μεγάλης λοιπὸν σπουδαιότητος εἶνε νὰ ἐρωτῶμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, πρὸς ὃν εἴμεθα ὑπεύθυνοι διὰ τὸν βίον τῆς οἰκογενείας μας, τὸ πῶς νὰ οἰκοδομῶμεν, καὶ πῶς πρέπει νὰ ᾖνε ὁ θεμέλιος, ἐφ' οὗ θὰ στηρίζεται ἡ οἰκοδομὴ ἡμῶν.

Ὁ πρῶτος λοιπὸν ὅρος τοῦ βίου μιᾶς χριστιανικῆς οἰκογενείας πρέπει νὰ ᾖνε, ἵνα τὸ θεμέλιον, ἐφ' οὗ στηρίζηται, ᾖνε ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ἵνα δηλονότι ἡ θεία αὐτοῦ διδασκαλία ῥυθμίζῃ πάσας τὰς σχέσεις τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, ἵνα ἡ θεία αὐτοῦ χάρις μεταδίδῃ τὴν ζωὴν εἰς αὐτὴν καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ βασιλεύῃ ἐν αὐτῇ. Ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας, καὶ πρὸ πάντων οἱ γονεῖς, ὀφείλουσι νὰ ἀνήκωσιν εἰς τὸν Κύριον διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης· ὅλος δὲ ὁ ζῆλος καὶ ἡ μέριμνα αὐτῶν πρέπει νὰ ᾖνε εἰς τὸ νὰ κάμωσι καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς οἰκογενείας νὰ ἀνήκωσι καὶ αὐτὰ εἰς τὸν Κύριον. Ἐὰν θὰ ᾖνε δὲ δύσκολον εἰς ἡμᾶς νὰ διακρίνωμεν, ἐὰν ὁ βίος τῆς οἰκογενείας μας ᾖνε ὅ,τι πρέπει νὰ ᾖνε ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ ἐὰν δηλονότι διευθύνηται ὑπὸ τῶν ἀληθῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου· ἐὰν τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ἐκδηλῶται εἰς τὰς μεταξὺ τῶν διαφόρων μελῶν σχέσεις, καὶ ἐν γένει ἐὰν ἡ οἰκογένεια διάγῃ ἢ μὴ χριστιανικῶς. Ὅσοι ἀδιαφοροῦσι πρὸς τοῦτο, ἂς σκεφθῶσι ποίους ἀγῶνας καταβάλλει τις πρὸς ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴν μιᾶς ἐπιχειρήσεως, ἥτις πρόκειται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν εὐδαιμονίαν τῆς οἰκογενείας του, ἥτις ὅμως εὐδαιμονία εἶνε πρόσκαιρος καὶ ἐπισφαλής· ἀλλὰ τὴν ἀληθῆ καὶ αἰωνίαν εὐδαιμονίαν μιᾶς οἰκογενείας δὲν ἀξίζει ἄρα νὰ καταβάλῃ τις ἐλάχιστόν τι τῶν ἀγώνων ἐκείνων; Θέλει τις τὴν πραγματικὴν εὐδαιμονίαν τῆς οἰκογενείας του; Ἂς προσπαθήσῃ νὰ περιπατήσῃ τὴν ὁδόν, ἣν ὁ Θεὸς τῷ δεικνύει· ἂς ᾖνε βέβαιος, ὅτι τὴν ζητουμένην εὐδαιμονίαν θὰ εὕρῃ εὐκολώτερον παρ' ὅτι ὑποθέτει, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ᾖνε τοιοῦτον, ὥστε νὰ μὴ μεταμεληθῇ.

Εἶνε λυπηρὸν νὰ βλέπῃ τις, ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων ῥίπτουσι τὰ θεμέλια τοῦ οἴκου των, ἤτοι συνάπτουσι γάμους, χωρὶς νὰ λαμβάνωσιν ὁδηγὸν πρὸς ἐκλογὴν τῆς συμβίου τὴν εἰς τὸν Θεὸν πίστιν, χωρὶς νὰ θέτωσιν ὡς σκοπὸν τῆς οἰκοδομῆς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πνευματικὴν αὐτῶν εὐδαιμονίαν. Διὰ τοῦτο δὲν εἶνε παράδοξον, ὅτι εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν δὲν βασιλεύει ἡ εἰρήνη, ἡ χαρὰ καὶ ἡ ἀληθὴς εὐτυχία, ἂν καὶ κέκτηνται ἔφθονα τὰ ὑλικὰ μέσα. Ἡ περὶ τὴν ἐκλογὴν γυναικὸς ἀδιαφορία αὐτῶν προέρχεται βεβαίως ἐκ τοῦ ὅτι εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀποβλέπουσιν ἢ εἰς τὴν ὑλικὴν εὐδαιμονίαν, εἰς τὴν ἀπόκτησιν πλούτου. Καὶ ὅμως ἡ τοιαύτη αὐτῶν ἀδιαφορία τιμωρεῖται διὰ τῆς ἐπιδρομῆς ὅλων ἐκείνων τῶν κακῶν, τὰ ὁποῖα καθ' ἑκάστην βλέπομεν λυμαινόμενα τὰς οἰκογενείας. Ἡ αἰσία ἔκβασις παντὸς ἔργου ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς καλῆς ἀρχῆς, ὅπως ἡ στερεότης πάσης οἰκοδομῆς ἐκ τῆς βάσεως, ἐφ' ἧς ἐστήρικται. Θέλεις νὰ δημιουργήσῃς οἰκογένειαν εὐτυχῆ; ἐκλέξον γυναῖκα, φέρουσαν τὰ προσόντα ἐκεῖνα, ἅπερ θὰ ἀποτελέσωσι τὸν οἶκόν σου ναὸν τοῦ Θεοῦ ζῶντα, ἅπερ θὰ διαπλάσωσι καὶ μορφώσωσι τέκνα, τῶν ὁποίων προορισμὸς ἔσται νὰ ἱδρύσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἐξ ἧς ἀπορρέει πᾶς ὁ πλοῦτος, ἡ δύναμις καὶ ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία οὐ μόνον τοῦ οἴκου, ἀλλὰ καὶ τῆς κοινωνίας καὶ ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους. «Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες».

Γ. Μαρῖνος.

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

ΚΑΙ Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΑ ΤΗΣ ΝΕΟΤΗΤΟΣ

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον)

Πρὸς συμπλήρωσιν δὲ τῶν λεχθέντων περὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς οἰκογενειακοῦ βίου καὶ τῶν παιδαγωγικῶν ἐν γένει τῆς οἰκογενείας ἐνεργειῶν, ἀνάγκη νὰ δείξωμεν ἤδη διὰ βραχέων καὶ τίς εἶνε ἡ καθ' ἡμᾶς γυνὴ κατ' ἀντιπαραβολὴν πάλιν πρὸς τὴν ἀρχαιοτέραν. Εἰς τὴν ἐξέτασιν δὲ ταύτην θὰ προβῶμεν διὰ τὸν σπουδαῖον λόγον, ὅτι ἡ γυνὴ κατέχει, ὡς προείρηται, τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῷ σπουδαίῳ ἔργῳ τῆς οἰκιακῆς ἀγωγῆς.

Ἡ καθ' ἡμᾶς γυνή, ἀνέπτυξεν, ὡς γνωστόν, φιλοκαλίαν καὶ ἄλλας τινὰς περὶ τὸν ἐξωτερικὸν βίον της ἀρετάς· τὸ ἠθικόν της ὅμως φρόνημα, τὸ μὲν διὰ τὴν χαλάρωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, τὸ δὲ καὶ διὰ τὴν ἐπενέργειαν τοῦ νεωτερικοῦ πνεύματος τοῦ χαρακτηρίζοντος τὴν καθ' ἡμᾶς γενεάν, κατέπεσεν εἰς βαθμὸν ἀξιοσημείωτον. Ὑπάρχουσι μὲν καὶ γυναῖκές τινες διασώζουσαι τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην χρηστότητα καὶ ἀπέριττον περὶ τοὺς τρόπους ἀφέλειαν τῶν ἀρχαιοτέρων, ἀλλ' αὗται ἀποτελοῦσι μᾶλλον τὴν ἐξαίρεσιν ἢ τὸν κανόνα.

Ἡ μὲν ἀρχαιοτέρα γυνὴ ἦτο ἀμαθής, ὅπως καὶ αἱ πλεῖσται τῶν καθ' ἡμᾶς γυναικῶν, ἀλλὰ τὴν καρδίαν ἐκείνης ἔτρεφε καὶ ἐζωογόνει ἡ ἀληθὴς εὐσέβεια, τὸν δὲ βίον της καθωράϊζον οἱ ἀπέριττοι καὶ ἀφελεῖς τρόποι της· ἡ νεωτέρα ὅμως γυνή, ὑλικωτέρα πως γενομένη, καὶ πρὸς τὴν ματαιοφροσύνην λίαν ἐπιρρεπῶς ἔχουσα, ὡς πολικὸν ἀστέρα τῆς ἐν τῷ οἴκῳ ἀποστολῆς της νομίζει τὴν πλήρωσιν τῶν ὑλικῶν τῆς οἰκογενείας ἀναγκῶν, ἀδυνατοῦσα γενναιότερόν τι νὰ σκεφθῇ.

Ἡ ἀρχαιοτέρα γυνή, καὶ ὡς μήτηρ ἐξεταζομένη, παρὰ πᾶσαν τὴν ἀμάθειάν της εἶχε διὰ τὴν εὐσέβειάν της τὸν ἠθικὸν τοῦ βίου της γνώμονα, βαθυτέραν συνείδησιν τῆς ἀποστολῆς της, ἐπεβάλλετο δ' εἰς τὰ τέκνα της καὶ διὰ τῆς αὐστηρότητος τῶν ἠθῶν της. Ἡ καθ' ἡμᾶς ὅμως γυνή, καταπεσοῦσα θρησκευτικῶς, καὶ οὐδὲν ἰσχυρὸν ἐλατήριον κατὰ τὸν ἠθικόν της βίον ἔχουσα, ἀδυνατεῖ νὰ ἐννοήσῃ τὸ μέγεθος τῆς εὐθύνης καὶ τῶν καθηκόντων, ἅτινα διὰ τῆς μητρότητος ἀνέλαβε.

Καὶ τοιαύτη μὲν εἶνε ἡ καθ' ἡμᾶς γυνὴ ἐν τοῖς καιροῖς τοὐλάχιστον πρὸς τὴν ἀρχαιοτέραν παραβαλλομένη. Πόσῳ δ' ἐπιβλαβῶς ἐπί τε τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς κοινωνίας δύναται νὰ ἐπενεργήσῃ ἡ τοιαύτη κατάστασις τοῦ γυναικείου φύλου, πᾶς τις ἐννοεῖ. Ἂς ἴδωμεν πλέον τί παρ' ἡμῶν δημοσίᾳ γίνεται ἤδη πρὸς πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνύψωσιν τῆς γυναικός, καὶ τί πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπολείπεται νὰ πραχθῇ.

Μέλλοντες νὰ εἴπωμεν ἤδη ὀλίγα καὶ περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς παρθεναγωγείων δὲν προτιθέμεθα βεβαίως νὰ γείνωμεν εἰσηγηταὶ σπουδαίας τινὸς περὶ τὴν διδασκαλίαν μεταρρυθμίσεως· (τοῦτο ἄλλως εἶνε ἔργον εἰδικωτέρων ἀνδρῶν)· ἀλλ' εἰς γενικότητας περιοριζόμενοι θὰ ἐξετάσωμεν τὰς ἐλλείψεις τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκπαιδεύσεως τῶν θηλέων ἐξ ὑψηλοτέρας ἀπόψεως καὶ εἰς τὸν ἀνθρωπιστικόν της μᾶλλον σκοπὸν ἀποβλέποντες.

Ἐπειδή, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἐδείχθη, εἰς τὴν ἠθικὴν προαγωγὴν τοῦ ἀνθρώπου μέγιστον συμβάλλεται ἡ οἰκιακὴ ἀγωγή, αὕτη δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον λίαν πλημμελῶς γίνεται διὰ τὴν σπάνιν πρὸ πάντων ἱκανῶν μητέρων, πρέπει πάντως ν' ἀναπληρωθῇ ἐκ τῶν ἐνόντων ἡ παιδαγωγικὴ αὕτη ἀνικανότης τῆς οἰκογενείας διὰ τῆς δημοσίας παιδεύσεως, ἥτις κατ' ἀνάγκην τοσούτῳ τελειοτέρα καὶ σκοπιμωτέρα ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην πρέπει νὰ ᾖνε, ὅσῳ βεβαίως

μικροτέρα εἶνε σήμερον ἡ παιδαγωγικὴ ἱκανότης τῆς οἰκογενείας. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὰ πρόσθεν εἰρημένα ὁ λόγος ἐντεῦθα θὰ γείνῃ ἰδίᾳ περὶ παρθεναγωγείων, ἃς ἴδωμεν ἤδη ἂν ταῦτα λειτουργῶσιν ἀξίως τῆς κυρίας ἀποστολῆς των, μητέρας χρηστὰς καὶ εὐσεβεῖς διὰ τὸ μέλλον ἑτοιμάζοντα.

Τῶν παρθεναγωγείων τῶν πρό τινων δεκαετηρίδων ἱδρυθέντων καὶ ἐπ' ἐσχάτων πολυπλασιασθέντων ἔνια μὲν ἰσοφαρίζουσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον πρὸς γυμνάσια, τὰ πλεῖστα δὲ τούτων εἶνε ἁπλᾶ δημοτικὰ σχολεῖα ἢ ἔχουσι τὸ πολὺ καί τινας τάξεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λεγομένου σχολείου.

Τὰ πρῶτα τούτων εἶνε τοσοῦτο ὀλιγάριθμα, ὥστε σπουδαῖα κέντρα τοῦ ἑλληνισμοῦ ἔν τε τῇ ἐλευθέρᾳ καὶ δουλῇ Ἑλλάδι στεροῦνται αὐτῶν. Ἡ ἔλλειψις αὕτη ἀπάδει ἀντικρυς εἰς τὸν σκοπὸν αὐτὸν τῆς τῶν θηλέων ἐκπαιδεύσεως. Ἐπειδὴ τῷ ὄντι, ὡς προείρηται, ἡ παιδαγωγικὴ ἀποστολὴ τῆς γυναικὸς εἶνε μεγάλη, δὲν εἶνε ἄτοπον καὶ ὅλως ἐπιζήμιον εἴς τε τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν κοινωνίαν ἡ γυνὴ νὰ ἦνε ὅλως ἀμαθὴς ἢ καὶ ἀτελῶς μεμορφωμένη; Τί δ' ἄλλο ἢ ἐπαρκὴς καὶ ὑγιὴς παιδεία δύνατται ν' ἀνυψώσῃ αὐτὴν καὶ καταστήσῃ ἀξίαν ὄντως τοῦ μεγάλου ἔργου εἰς ὃ προώρισται ὑπὸ τῆς Θείας Προνοίας;

Ναί, ἐνδέχεται νὰ εἴπωσί τινες· ἀλλὰ πρὸς διατήρησιν τοιούτων παρθεναγωγείων ἀπαιτοῦνται καὶ πόροι ἀνάλογοι. Ἡ δικαιολογία αὕτη θὰ εἶχέ τι τὸ εὐλογοφανές, ἐὰν ὁ λόγος ἦτο περὶ κωμοπόλεων πενιχρῶν. Ἀλλ' ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσιν, ἐὰν οἱ δημόσιοι πόροι ἦνε ἀνεπαρκεῖς, πρέπει ν' ἀνοιχθῶσι καὶ τὰ ἰδιωτικὰ βαλάντια, νὰ εἰσαχθῶσιν ἐν ἄλλαις λέξεσι τὰ δίδακτρα, καὶ τὸ κακὸν τότε εὐκόλως θεραπεύεται. Οἱ δὲ μᾶλλον εὐπορούντες πρέπει νὰ δείξωσιν ἐν τούτῳ ἔκτακτον ἐλευθεριότητα, ἀναλογιζόμενοι πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι οὐδεμία ἄλλη δαπάνη εἶνε τοσοῦτο δεδικαιολογημένη, ὅσον ἡ γινομένη πρὸς πλήρωσιν τοιούτων σκοπῶν. Τίς δὲ σκοπὸς ἱερώτερος τούτου, ὃν παρθεναγωγεῖον καλῶς λειτουργοῦν ἐπιδιώκει; Ἢ εἶνέ ποτε δυνατὸν ἠθικῶς νὰ καθαρθῇ ἡ κοινωνία καὶ ἀνυψωθῇ ἄνευ τῆς προσηκούσης κατ' οἶκον ἀγωγῆς, ἐν ᾗ ἡ γυνὴ πρωταγωνιστεῖ; Ποῖον δ' ἐν τῷ μέλλοντι καὶ τὸ ἐκ τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῶν ἀρρένων ἠθικὸν ὄφελος τῆς κοινωνίας, ὅταν δὲν μορφωθῶσι μητέρες ἄξιαι τῆς ἀποστολῆς των καὶ τοῦ αἰῶνος, ἐν ᾧ ζῶμεν;

Τὸ κακὸν μόνον ἐν τούτῳ δυστυχῶς ἔγκειται διὰ τὴν κοινωνίαν, (καὶ ἡ ἀλήθεια αὕτη εἶνε πολὺ πικρά!), ὅτι ὅπως τὰ τῶν ἀρρένων, οὕτω καὶ τὰ τῶν θηλέων ἐκπαιδευτήρια κατὰ τὸ πλεῖστον τοὐλάχιστον δὲν λειτουργοῦσιν ἀξίως τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς των. Τί βλέπεις τῷ ὄντι καὶ παρὰ ταῖς πλείσταις τῶν ἐκ τῶν παρθεναγωγείων ἀπολυομένων νεανίδων διὰ τὴν ἀτελῆ ἢ καὶ πλημμελῆ αὐτῶν μόρφωσιν; Μεταισφροσύνην καὶ τῦφον οὐκ ὀλίγον, ἐγωιστικὰς ῥοπὰς καὶ ἐπιπολαιότητα περὶ τοὺς τρόπους, ὑπερφυάλους ἀξιώσεις καὶ ὅσα τοιαῦτα: τάσεις τουτέστι καὶ πόθους ταπεινοῦντας μᾶλλον ἢ ἀνυψοῦντας τὸ γυναικεῖον φρόνημα.

Τί ποιητέον; καὶ ἡμεῖς τώρα ἐρωτῶμεν. Νὰ κλείσωμεν τὰ παρθεναγωγεῖα, ἢ νὰ ἀνυψώσωμεν καὶ ὀργανώσωμεν αὐτὰ συμφώνως πρὸς τὰς ἠθικὰς ἀνάγκας τῆς κοινωνίας;

Ἐὰν τὸ πρῶτον πράξωμεν, θὰ προσκρούσωμεν πέντως εἰς ἄλλον σκόπελον, ἐπίσης φοβερόν, τὸν σκόπελον τῆς ἀμαθίας. Καὶ μὲν αἱ ἀρχαιότεραι γυναῖκες παρὰ πᾶσαν τὴν ἀμαθίαν των εἶχον καί τινας ἀρετάς· ἀλλὰ τὸν βίον αὐτῶν ἐρρύθμιζέ πως καὶ καθωράϊζεν, ὡς προείρηται, ἡ ζῶσα εἰς τὸν Θεὸν πίστις, ἐφ' ᾗ δὲν διακρίνονται πλέον αἱ καθ' ἡμᾶς γυναῖκες. Σήμερον λοιπὸν οὐ μόνον ἡ ἀτελὴς ἢ νοσηρὰ γνῶσις, ἀλλὰ καὶ ἡ παντελὴς ἀμαθία εἶνε ἐπίσης ἐπικίνδυνος, γυνὴ δ' ὅλως ἀγράμματος εἶνε πλοῖον ἄνευ πηδαλίου καὶ κυβίδος.

Ἀνάγκη λοιπὸν οὐ μόνον νὰ διατηρήσωμεν τὰ παρθεναγωγεῖα, ἀλλὰ καὶ νὰ τὰ ὀργανώσωμεν κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ ἐπιδιώκηται δι' αὐτῶν ἡ ἠθικὴ πρὸ πάντων καὶ θρησκευτικὴ μόρφωσις τοῦ γυναικείου φύλου.

Ἀνάγκη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ διεύθυνσις αὐτῶν ν' ἀνατίθηται εἰς πρόσωπα διακρινόμενα οὐ μόνον ἐπὶ παιδαγωγικῇ ἱκανότητι, ἀλλὰ καὶ καθαρᾷ καὶ ζώσῃ εὐσεβείᾳ, σεμνοῖς καὶ αὐστηροῖς ἤθεσι καὶ πολιτείᾳ ἀνωτέρᾳ πάσης μομφῆς καὶ κατηγορίας. Ἡ αὐτὴ δ' εὐσέβεια, χρηστότης καὶ ἄκρα περὶ τοὺς τρόπους κοσμιότης πρέπει πρὸς τῇ διευθυντρίᾳ καὶ πάντας τοὺς ἄλλους διδασκάλους τῶν παρθεναγωγείων νὰ χαρακτηρίζῃ.

Ἀνάγκη νὰ ἐπικρατῇ ἐν τοῖς παρθεναγωγείοις αὐστηρὰ πειθαρχία, κοσμιότης καὶ χρηστοήθεια, ἡ δ' ἠθικὴ τῶν μαθητριῶν προαγωγὴ νὰ ἐπιδιώκηται οὐ μόνον διὰ τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ χρηστοῦ καὶ ζῶντος παραδείγματος τῶν διδασκόντων. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον πρέπει κατὰ τοὺς διορισμοὺς αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψει πρὸς τῇ ἄλλῃ ἱκανότητι ὁ χαρακτὴρ καὶ δὴ καὶ ἡ ἡλικία αὐτῶν. Διότι ὅσῳ ἱερὰ εἶνε ἡ ἀποστολὴ αὐτῶν, τόσῳ σοβαρώτερον, σεμνότερον καὶ ἐπιβληματικώτερον δέον νὰ ἦνε καὶ τὸ διδασκαλικὸν αὐτῶν ἦθος, ὅπως ἐπωφελῶς ἀποτυπῶται καὶ εἰς τὰς μαθητρίας. Κατακριτέα δὲ διὰ τοῦτο καὶ φευκτέα πᾶσα

ἐκρυθμος πρὸς τὰς μαθητρίας ἐξοικείωσις, δι' ἣν μειοῦται ἐπὶ βλάβῃ αὐτῶν τὸ γόητρον τοῦ διδασκαλικοῦ ἀξιώματος, ἐκφεύγουσι δὲ λεληθότως αἱ ἡνίαι ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ διδάσκοντος.

Ἀνάγκη τέλος ἐν κεφαλαίῳ ἡ ἐν τοῖς παρθεναγωγείοις λειτουργία νὰ γίνηται ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις σκοπίμως καὶ λυσιτελῶς ἀπὸ τῶν κατωτάτων βαθμίδων μέχρι τῶν ἀνωτάτων καὶ οὕτως ἀποτελῆται ὅλον τι ἐναρμόνιον. Διότι ἄλλως καὶ τῆς καλλιτέρας διευθυντρίας αἱ ἐνέργειαι ναυαγοῦσιν, ὅταν ὡς ἐκ τῆς ποιότητος τῶν ἄλλων διδασκάλων ἡ ἐν τοῖς παρθεναγωγείοις διδασκαλία, ἀντὶ νὰ ἐξυπηρετῇ τὸν ἱερὸν αὐτῶν σκοπόν, διαστρέφῃ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῶν διδασκομένων.

Οὕτω πως τοῦ λοιποῦ τῶν παρθεναγωγείων λειτουργούντων, καὶ κατὰ τοιαύτας ἀρχὰς τῆς ἐν αὐτοῖς ἀγωγῆς τῶν κορασίων γινομένης, θὰ καταστῶσι ταῦτα καθ' ἡμᾶς ἀντάξια τῆς ἀποστολῆς των, μητέρας ὄντως σπουδαίας διὰ τὸ μέλλον ἑτοιμάζοντα, καὶ διευκολύνοντα τὸ μέγα ἔργον τῆς ἠθικῆς ἀναμορφώσεως τῆς νεωτέρας γενεᾶς. Ἄλλως ὅμως ἡ ἠθικὴ ἀνύψωσις τοῦ γυναικείου φύλου θὰ εἶνέ τι ἀνέφικτον, οἱ δ' ἐκ τούτου ἠθικοὶ τῆς κοινωνίας κίνδυνοι θὰ εἶνε ἐν τῷ μέλλοντι ἀνυπολόγιστοι.

Σ. Κοντοθανάσης.

ΠΟΘΕΝ ΑΡΑ ΓΕ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΝΙΝ ΤΟΣΑΥΤΗ ΥΨΗΛΟΦΡΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΜΗΔΕΝ ΤΟΙΑΥΤΑΙ ΑΞΙΩΣΕΙΣ;

ANCILLON.

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον)

Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, λέγει ὁ συγγραφεύς, ἔτυχε νὰ ἴδω παιδίον μονογενὲς τῇ μητρὶ αὐτοῦ κατὰ τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς ἀποθανόν. Μεθ' ὁπόσης φιλοστοργίας καὶ ἀπελπισίας ἐν τοῖς διαπαντὸς κλεισθεῖσιν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἐζήτει τὴν ζωήν. Ἔνευλοι διαμένουσιν ἀκόμη ἐν τοῖς ὠσί μου οἱ κλαυθμοὶ καὶ ὀδυρμοί, καὶ οἱ ἐκ τῆς καρδίας αὐτῆς σπαραξικάρδιοι ἀναστεναγμοί! Καὶ νῦν ἀκόμη φαίνεταί μοι ὅτι καθορῶ τοὺς αἱματόεντας καὶ εἰς τὸ ἄλγος βεβυθισμένους ὀφθαλμοὺς αὐτῆς!

Πᾶς δὲ παρήγορος λόγος κατέπαυεν εἰς τὴν γοερὰν αὐτῆς φωνήν. Ἔχασα τὸ παιδί μου! Ἀλλ' ἐν τῷ ἅμα ἡ ψυχὴ αὐτῆς ἐξυψοῦται εἰς τὸν Θεόν, καὶ χαρὰ οὐράνιος ἐξαστράπτει ἐν τοῖς καταβεβλημένοις ὀφθαλμοῖς αὐτῆς, ἐπικαλεσθείσης τὸν Θεὸν καὶ τὰς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἀναμνησθείσης· αἴσθημα δ' ἀθανασίας ἀναπληροῖ ὅτι ἀπώλεσε, καὶ ἡ μηδένα παραδεχομένη πρότερον παρήγορον λόγον δὲν ὑπάρχει πλέον ἐπὶ τῆς γῆς· ἀλλ' εἰς τοὺς χώρους τοῦ ἀπείρου θεωροῦσα τὸ τέκνον αὐτῆς εὐφραινόμενον εἰς τὴν δόξαν τοῦ Αἰωνίου!

Ἐὰν ὅμως οὐδέποτε νὰ ἐπανίδῃ αὐτὸ ἔμελλεν, ὁποῖος στύγιος ἐμπαιγμός! Πῶς; νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ πάνσοφος καὶ δικαιότατος Θεὸς στερεῖται σοφίας καὶ δικαιοσύνης, ὥστε εἰς μὲν τὸ ἀτελέσατον καὶ ἀσήμαντον ἔντομον τοσαύτην τέρψεων καὶ ἡδονῶν ἀφθονίαν νὰ παρέχῃ, καὶ πάντα τὰ ὑποσχεθέντα αὐτῷ τοσοῦτον ἀκριβῶς νὰ ἐκπληροῖ, τὸ δὲ τῆς ἀθανασίας καὶ τῆς αἰωνιότητος αἴσθημα μετὰ τῶν ἄλλων θείων προσόντων τῶν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἠθικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ ὄντος, ἐμπεφυκότων νὰ ἐξαφανίζῃ διὰ τοῦ θανάτου ἐξ ὁλοκλήρου! Ποῦ τότε ἡ θεία δικαιοσύνη! Ποῦ βραβευθήσονται οἱ τοὺς νόμους τοῦ Αἰωνίου ἀπ' αἰώνων τηρήσαντες καὶ τὴν ἀρετὴν ἀσκήσαντες;

Οἱ δὲ τῶν θείων νόμων παραβάται ποῦ τιμωρηθήσονται; Καὶ ὅταν τὸ δόγμα τῆς ἀθανασίας πιστευθῇ ὡς ψεῦδος καὶ ἀπάτη, πῶς εἶνε δυνατὸν κοινωνία ἀνθρώπων νὰ ὑπάρξῃ; Τῶν ἀδυνάτων ὁ καὶ μικρὰν τοῦ λογικοῦ χρῆσιν ποιούμενος νὰ παραδεχθῇ τοιαῦτα ἐξαμβλώματα καὶ τοιούτους τερατώδεις παραλογισμούς!

Ἡ ἀρετή, ἡ ἐξ ἀμνημονεύτων αἰώνων ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι πολλάκις μὲν καταδιωκομένη, διηνεκῶς δὲ τὰ ὄμματα πρὸς τὸν Θεὸν ἐστραμμένα ἔχουσα, ὁ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πατρίδος ἔρως καὶ ὁ ὑπὲρ αὐτῶν ἑκούσιος θάνατος, ὁ ἡρωισμὸς καὶ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀφοσίωσις, ὧν οὐδεμία ἐνταῦθα τούτων ἀμοιβή, ἀλλὰ τοὐναντίον καταδιωγμοὶ καὶ κάμινοι καὶ φλόγες, ταῦτα πάντα ψεύδη καὶ ἀπάται καὶ πλάναι τῆς ἀνθρωπότητος λογιστέα;

Ἡ ψυχή σου ἄρα γε, ὦ Σώκρατες, τοῦ Δημιουργοῦ ὑψηλοφρονεστέρους καὶ ὀρθοτέρους τοὺς στοχασμοὺς ἠδύνατο νὰ ἔχῃ! Σὺ ὁ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀρετῆς ὑπέρμαχος ὑπὲρ τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀπάτης ἤθελες ἀποθανεῖν; Οὐχί, οὐχί! Ἡ Πρόνοια δι' αἰωνίου θανατικῆς ἀποφάσεως δὲν ἀποκρίνεται πρὸς τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτὴν σοφούς, ὡς καὶ εἰς ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος, τὸ ἐπιβεβαιοῦν ταύτην, ὅτι οὐχὶ ἐν τοῖς μνημείοις τῶν ἀποθανόντων, ἀλλ' ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ψυχῇ χρεωστοῦμεν νὰ ἀναγινώσκωμεν τὴν ἀπόκρισιν αὐτῆς, ἐξ ἧς ἡ θεία αὕτη ἐξέρχεται φωνή· Θεός, Αἰωνιότης!

Ἡ ψυχὴ ὅμως, ἐξ ἧς ἡ θεία αὕτη ἐξέρχεται φωνή, εἶνε τοιαύτη ὥστε οὐδόλως εἰς τὰς τρυφὰς καὶ ἡδονάς, οὐδὲ εἰς τὰς ματαιότητας τοῦ κόσμου εἶνε προσηλωμένη, ἀλλὰ βιοῖ ἀποστρεφομένη μὲν τὰ γήινα, διακαῶς δὲ ποθοῦσα τὰ οὐράνια.

Ἀποθνήσκων λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀποθνήσκει ἐξοντούμενος· διότι αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔχει εἰπεῖ, ὅτι οὐχὶ τῶν ἀποθανόντων, ἀλλὰ τῶν ζώντων Θεὸς ὑπάρχει, καὶ πᾶν ὃν ἐξυψούμενον εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ, ἔστω καὶ ἀμυδρῶς, καὶ ἀποτεινόμενον καὶ συναισθανόμενον αὐτόν, διαβαῖνον διὰ τῆς γῆς, εἶνε ὑπερβέβαιον ὅτι δὲν ἐξοντοῦται, ἀλλ' ὅτι ἐκ τοῦ θανάτου μεταβαίνει εἰς τὴν ζωήν. Τὸ ὂν λοιπὸν τὸ ἀνυψούμενον εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ συναισθανόμενον καὶ ἀποτεινόμενον πρὸς αὐτὸν ὑπάρχει ἀναμφιβόλως ἀθάνατον.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος στρέφῃ περὶ ἑαυτὸν τοὺς ὀφθαλμούς τί βλέπει; Τὴν δημιουργίαν, ἥτις πανταχόθεν παρίσταται αὐτῷ πρὸς ἐξέτασιν· ὅταν δὲ προσηλώσῃ εἰς ἑαυτὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐξετάσῃ ἑαυτὸν τί εὑρίσκει; πλὴν τῶν γηίνων παιδῶν, ἔμφυτον τοῦ ἀπείρου αἴσθημα τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ καλοῦ· δύναμιν γνωστικὴν εἰς τὴν ἱδανικὴν τελειότητα τείνουσαν· λογικόν, οὗ τὸ φῶς πρὸς τὸν οὐρανὸν φαίνεται ἀκτινοβολοῦν· ψυχήν, τέλος, ἧς αἱ δυνάμεις ἅπασαι πρὸς τὸν Θεὸν ἀποτείνονται· αὐτοψίαν τῆς θεότητος μυστηριώδη, ἄλλον εἰς ἡμᾶς ἀποκαλύπτουσαν κόσμον οὐχ ἧττον βέβαιον τοῦ παρόντος, ὃν αἱ αἰσθήσεις καθιστῶσιν εἰς ἡμᾶς φανερόν.

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ) **Κ. Καρδαρᾶς.**

Η ΔΟΞΟΛΟΓΙΑ

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ,
καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη·
ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.

Εἴδομεν εἰς δύο προηγούμενα ἄρθρα, χριστιανέ, ὅτι πᾶν εἶδος φωτὸς ἐκ τοῦ Θεοῦ προέρχεται· ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς εἶνε φῶς τρισήλιον· ὅτι ὀφείλομεν μὲ ἀγάπην καὶ μὲ εὐγνωμοσύνην νὰ δοξολογῶμεν τὸν Θεόν, διότι οὗτος ἔδειξεν εἰς ἡμᾶς ὅλα τὰ φῶτα· ὅτι πρὸ πάντων ὀφείλομεν νὰ δοξολογῶμεν αὐτόν, διότι ὁμοῦ μὲ τὰ ἄλλα φυσικὰ καὶ ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ φῶτα ἔδειξεν εἰς ἡμᾶς καὶ τὸ φῶς τοῦ Πνεύματός του καὶ τὸ φῶς τοῦ Λόγου του καὶ τὸ φῶς τοῦ Πατρικοῦ Προσώπου του. Ἔδειξε δὲ καὶ ἀπεκάλυψεν ἑαυτὸν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Χριστοῦ, ἡ γέννησις τοῦ ὁποίου εἶνε ἀνατολὴ ἐξ ὕψους.

Πόσα ἔργα εἰργάσατο ὁ Θεός! Εἶνε πάντα μεγάλα καὶ θαυμαστὰ καὶ διὰ πάντα εἶνε ἄξιος δοξολογίας. Ἀλλὰ τὸ ὑπὲρ πάντα μέγα καὶ θαυμαστὸν εἶνε ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ καὶ Λόγου καὶ ἡ δι' αὐτοῦ ἀνάπλασις καὶ θέωσις τοῦ ἀνθρώπου. Ἐννοῶν τὸ ὑψιστον τοῦτο ἔργον, χριστιανέ, πρέπει δι' αὐτὸ πρὸ πάντων νὰ δοξάζῃς τὸν ὕψιστον Θεὸν ψάλλων μὲ ἀγάπην καὶ μὲ εὐγνωμοσύνην: Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ.

Ὁ ἐργάτης διὰ τῶν ἔργων του δοξάζεται. Ὅταν βλέπῃς καὶ ἐννοῇς μέγα τι ἔργον, δὲν δύνασαι ἢ μεγάλην δόξαν νὰ ἀπονείμῃς εἰς τὸν ἐργάτην αὐτοῦ.

Ὅταν ἀναγινώσκῃς καὶ κατανοῇς τὰ ἔργα τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Εὐριπίδου, τοῦ Ἡροδότου, τοῦ Θουκυδίδου, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Δημοσθένους καὶ τῶν ἄλλων ἐφαμίλλων συγγραφέων, ἀρχαίων καὶ νεωτέρων, ἀδύνατον τότε νὰ μὴ σχηματίσῃς καλὴν ἰδέαν περὶ αὐτῶν καὶ νὰ μὴ ἐκφράσῃς αὐτὴν λέγων· Δόξα εἰς τοὺς μεγάλους συγγραφεῖς.

Ὅταν βλέπῃς τὸν Παρθενῶνα τοῦ Ἰκτίνου καὶ τὴν ἁγίαν Σοφίαν τοῦ Ἰσιδώρου καὶ Ἀνθεμίου καὶ τὰ ἄλλα καλὰ καὶ μεγάλα ἔργα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τῆς γλυπτικῆς, τῆς ζωγραφικῆς, τῆς μηχανικῆς, καὶ πάσης τέχνης καὶ πάσης ἐπιστήμης, ἀδύνατον τότε νὰ μὴ σχηματίσῃς καλὴν ἰδέαν περὶ τῶν ἐργατῶν αὐτῶν καὶ νὰ μὴ ἐκφράσῃς αὐτὴν λέγων· Δόξα εἰς τοὺς ἐργάτας αὐτῶν.

Ὅταν σπουδάζῃς καὶ κατανοῇς τὰ μεγάλα ἔργα τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀφοσιώσεως, τοῦ ἡρωισμοῦ, τῆς αὐταπαρνησίας, τῆς πολιτικῆς καὶ στρατηγικῆς περινοίας, τὰ ἔργα τοῦ Μωυσέως, τοῦ Δαβίδ, τῶν προφητῶν· τὰ ἔργα τῶν ἀποστόλων, τῶν μαρτύρων, τῶν πατέρων· τὰ ἔργα τοῦ Λυκούργου, τοῦ Σόλωνος, τοῦ Μουμᾶ· τὰ ἔργα τῶν Ἀριστειδῶν, τῶν Θεμιστοκλέων, τῶν Ἀριστείδων· τὰ ἔργα τῶν Ἀλεξάνδρων, τῶν Κωνσταντίνων καὶ τῶν ἐλευθερωτῶν τῆς πατρίδος, ἀδύνατον τότε νὰ μὴ σχηματίσῃς καλὴν ἰδέαν περὶ αὐτῶν καὶ νὰ μὴ ἐκφράσῃς αὐτὴν λέγων· Δόξα εἰς τοὺς μεγαλουργοὺς ἥρωας.

Τὸ ἔργον δοξάζει τὸν ἐργάτην αὐτοῦ. Μεγάλοι ἄνδρες εἶνε ὅσοι ἔκαμαν ἔργα μεγάλα. Ἀλλὰ τί εἶνε τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων ἀπέναντι τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ οὗτοι εἶνε ἔργα αὐτοῦ, καὶ ἀφοῦ τὰ ἔργα αὐτῶν ἐρχίζονται σπουδάζοντες καὶ ἐκμεταλλευόμενοι τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ; Ἐννοῶν λοιπόν, χριστιανέ, ὅτι ὁ ὕψιστος Θεὸς εἶνε διὰ τὰ ὕψιστα ἔργα του ὁ ὑπὲρ πάντα καὶ διὰ πάντα ἄξιος δοξολογίας, ψάλλε μὲ ἀγάπην καὶ μὲ εὐγνωμοσύνην: Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ.

Ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ εἶνε μεγάλα καὶ θαυμαστὰ ἀπὸ τοῦ κόκκου τῆς ἄμμου τῆς ἀπλουμένης παρὰ τὰς ἀκτὰς τῶν θαλασσῶν μέχρι τοῦ ἀστέρος τοῦ σελαγίζοντος εἰς τὰ ὕψη τοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ τῆς ψεκάδος τοῦ ὕδατος τοῦ πίπτοντος ἀπὸ τῶν νεφῶν μέχρι τῆς

ἀβύσσου τῶν ὠκεανῶν τῶν περικλυζόντων τὰς ἠπείρους. Τὸ ἓν καὶ τὰ πολλά, ἡ στιγμὴ καὶ ἡ αἰωνιότης, τὸ μαθηματικὸν σημεῖον καὶ τὸ ἄπειρον διάστημα, ἡ ὕλη καὶ τὸ πνεῦμα, τὸ ἄτομον καὶ τὸ σύμπαν εἶνε πάντα μεγάλα καὶ θαυμαστά. Ἡ σύστασις τοῦ μετάλλου καὶ ὁ ὀργανισμὸς τοῦ φυτοῦ, ἡ ζωὴ καὶ ἡ νόησις καὶ ἡ θέλησις καὶ ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ κίνησις καὶ ἡ ἁρμονία καὶ τὸ κάλλος εἶνε πάντα μεγάλα καὶ θαυμαστά. Τὸ ὕδωρ καὶ ὁ ἀὴρ καὶ τὸ πῦρ καὶ τὸ φῶς καὶ ὁ αἰθὴρ καὶ ὁ ἠλεκτρισμὸς καὶ ὁ μαγνητισμὸς καὶ τὰ ἁπλᾶ καὶ τὰ σύνθετα σώματα καὶ ὁ ὀργανισμὸς τοῦ ζῴου καὶ τοῦ σύμπαντος ἡ διακόσμησις, τὸ καθέκαστον καὶ τὸ μέρος καὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ σύνολον, εἶνε πάντα μεγάλα καὶ θαυμαστά. Ἐρεύνα καὶ κατανόει πάντα ταῦτα, χριστιανέ, καὶ ἐκπληττόμενος πρὸ τῆς σοφίας καὶ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀγαθότητος τοῦ ἐργάτου αὐτῶν, ψάλλε μὲ ἀγάπην καὶ μὲ εὐγνωμοσύνην: Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ.

Ὁ νοῦς σοι ἐδόθη διὰ νὰ σπουδάζῃς καὶ νὰ ἐννοῇς τὰ ἔργα του καὶ αὐτὸν δι' αὐτῶν, διὰ νὰ γίνεσαι σοφὸς ὡς αὐτός. Ἡ ψυχικὴ πάθησις σοι ἐδόθη διὰ νὰ αἰσθάνεσαι τὰς ἐξ αὐτοῦ καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ εὐφροσύνας καὶ νὰ ἀγαπᾷς αὐτὸν καὶ ὅσα αὐτὸς ἀγαπᾷ, διὰ νὰ γίνεσαι ἀγαθὸς καὶ μακάριος ὡς αὐτός. Ἡ θέλησις καὶ ἡ δύναμις σοι ἐδόθη διὰ νὰ δέχεσαι καὶ νὰ ἐκτελῇς τοὺς νόμους του καὶ τὰς ἐντολάς του ὠφελῶν τοὺς ὁμοίους σου καὶ σεαυτόν, διὰ νὰ γίνεσαι δίκαιος καὶ ἀναμάρτητος ὡς αὐτός. Ἡ δὲ φωνὴ καὶ ὁ λόγος σοι ἐδόθη διὰ νὰ ἐκφράζῃς τὰ νοήματα τοῦ νοῦ σου καὶ τὰ αἰσθήματα τῆς ψυχῆς σου καὶ τὰ θελήματα τῆς καρδίας σου καὶ διὰ νὰ ψάλλῃς μὲ ἀγάπην καὶ μὲ εὐγνωμοσύνην: Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ.

Οἱ ἄγγελοι εἶνε καὶ αὐτοὶ ὑπάρξεις ὡς καὶ ἡμεῖς· ἀλλ' αὐτοὶ εἶνε μόνον πνεύματα, ἐνῷ ἡμεῖς, περὶ τὸ ἄυλον πνεῦμά μας περιβαλλόμεθα καὶ σῶμα ὑλικόν. Νοοῦσι καὶ οἱ ἄγγελοι καὶ συναισθάνονται καὶ θέλουσι καὶ δύνανται ὡς καὶ ἡμεῖς καὶ πολὺ καλλίτερον καὶ περισσότερον ἢ ὅσον τώρα ἡμεῖς. Οἱ ἄγγελοι εἶνε καὶ αὐτοὶ ὡς καὶ ἡμεῖς ἔργα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς ἔκαμε καὶ τοὺς ἀγγέλους, ὅπως καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἡμᾶς· ἀλλὰ τοὺς ἔκαμε πρὶν νὰ κάμῃ ἡμᾶς, καὶ πρὶν νὰ κάμῃ τὰ ἄλογα ζῷα, καὶ πρὶν νὰ κάμῃ τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην καὶ τὰ ἄστρα, καὶ πρὶν νὰ κάμῃ τὰ φυτὰ καὶ τὰς ἠπείρους καὶ τὰς θαλάσσας, καὶ πρὶν νὰ κάμῃ τὸν ἀέρα καὶ τὸν αἰθέρα καὶ τὸ φῶς. Ὅταν λοιπὸν ἔκαμνε τοὺς κόσμους τῶν ὄντων ὁ Θεός, ὑπῆρχον τότε καὶ οἱ ἄγγελοι καὶ ἔβλεπον καὶ ἐθαύμαζον καὶ ἔψαλλον καὶ αὐτοὶ μὲ ἀγάπην καὶ μὲ εὐγνωμοσύνην: Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ.

Ἀλλ' ἡ ἔκπληξις καὶ ὁ θαυμασμός, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν ἀγγέλων ἐκορυφώθη, ὅταν εἶδον τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ γεννώμενον ἄνθρωπον. Πνεύματα καὶ αὐτοί, ἀλλὰ πεπερασμένα, παριστάμενα πρὸ τοῦ ἀπείρου πνεύματος τοῦ Θεοῦ, ἔχοντες νόησιν πολὺ πλειοτέραν ἢ ὅσην ἔχομεν τώρα ἡμεῖς ἐπὶ τῆς γῆς, νοοῦντες τὸ ἓν καὶ ἀδιαίρετον τῆς Θεότητος καὶ τὸ τριαδικὸν καὶ διακεκριμένον τῶν ὑποστάσεων αὐτῆς, ἔχοντες βασιλέα αὐτῶν τὸν Λόγον, ὅταν εἶδον αὐτόν, τὸν ἄναρχον, γεννώμενον ἑκουσίως ὡς ἄνθρωπον, ὅταν εἶδον τὸν ἐν ταῖς κόλπαις τοῦ Πατρὸς ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῆς μητρός, ὅταν εἶδον ὅτι ὁ ὢν ἐγένετο ὁ οὐκ ἦν δι' ἡμᾶς, ὅτι ὃ ἦν διέμεινε καὶ ὃ οὐκ ἦν προσέλαβεν, ὅτι μὴ ἐκστὰς τῆς φύσεως μετέσχε τοῦ ἡμετέρου φυράματος, ὅτι ἐτέχθη Χριστὸς ἐκ τῆς Παρθένου, ὅπως ἀναπλάσῃ πᾶσαν τὴν κτίσιν, τότε ἐπὶ τῇ γεννήσει ταύτῃ, ἐπὶ τῇ εὐδοκίᾳ τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, νοοῦντες τὴν ἁγίαν εἰρήνην, ἡ ὁποία ἔμελλε νὰ βασιλεύσῃ διὰ τοῦ γεννωμένου παιδίου ἐπὶ τῆς γῆς, ἔψαλλον οἱ ἄγγελοι μὲ ἀγάπην καὶ μὲ εὐγνωμοσύνην:

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ,
καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη·
ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.

Ἦτο χειμών· ἡ νὺξ τῆς 24 πρὸς τὴν 25 Δεκεμβρίου ἔληγεν· ὡραία νύξ· οὐδὲν νέφος ἐκάλυπτε τὸν ὁρίζοντα· τὰ ἄστρα ἐσελάγιζον φαιδρά· ὁ αὐγερινὸς προέκυπτε λαμπρὸς ὑπὲρ τὰ ὄρη τῆς Ἰουδαίας· εἷς ἀστὴρ νέος ἔλαμπεν ὑπεράνω τῆς Βηθλεέμ· ἡ ἠὼς ἤρχιζε νὰ ὑποφώσκῃ ὡραία· γλυκὺς ζέφυρος ἔπνεεν· εἰς τὴν κοιλάδα ἐκεῖ ποιμένες ἐφύλαττον τὰ ποίμνια αὐτῶν· εἰς τὴν πλησίον Βηθλεὲμ πληθὺς ἀνθρώπων εἶχον συρρεύσει, διαταχθείσης ἀπογραφῆς ὑπὸ τοῦ τότε ῥωμαίου αὐτοκράτορος. Καὶ οἱ μὲν ἐν τῇ Βηθλεὲμ ἐκοιμῶντο οἱ πλεῖστοι βαθὺν ὕπνον, οἱ δὲ ποιμένες ἠγρύπνουν, ὅτε ἄγγελος Κυρίου παρουσιάσθη πρὸ αὐτῶν καὶ θεία λάμψις περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ οἱ ποιμένες ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. Καὶ εἶπεν εἰς αὐτοὺς ὁ ἄγγελος· «Μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ ἐγὼ ἀναγγέλλω εἰς ὑμᾶς εἴδησιν μεγάλης χαρᾶς, ἥτις θὰ ἐπεκταθῇ εἰς πάντα τὸν λαόν· ἀναγγέλλω εἰς ὑμᾶς ὅτι εἰς τὴν πόλιν τοῦ Δαβὶδ ἐγεννήθη σήμερον πρὸς χαρὰν ὑμῶν ὁ Σωτήρ, ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστός· ὑπάγετε εἰς τὸ σπήλαιον, καὶ θὰ ἴδητε τὴν ἐπιβεβαίωσιν τῶν λόγων μου· θὰ εὕρητε βρέφος ἐσπαργανωμένον κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.» Καὶ ἐξαίφνης μετὰ τοῦ ὁμιλοῦντος πρὸς τοὺς ποιμένας ἀγγέλου, συνηνώθη πλῆθος καὶ

ἄλλων ἀγγέλων, οἱ ὁποῖοι πάντες ὕμνουν τὸν Θεὸν καὶ ἔψαλλον :

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ,
καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη·
ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.

Ὅπως οἱ ἄγγελοι, οὕτω καὶ σύ, χριστιανέ, μελέτα καὶ κατανόει τὸ ὕψιστον γεγονὸς τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ· μελέτα καὶ κατανόει πόσης εὐνοίας καὶ εὐδοκίας τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους δηλωτικὴ εἶνε ἡ γέννησις αὕτη καὶ πόσων χαρίτων καὶ ἀγαθῶν παραγωγικὴ· μελέτα καὶ κατανόει τὸ ὕψιστον ἀγαθὸν τῆς εἰρήνης, ἡ ὁποία ἐπεχύθη ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τῆς γεννήσεως ταύτης, εἰρήνης ἑκάστου ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν, εἰρήνης ἑκάστου ἀνθρώπου πρὸς ἑαυτόν, εἰρήνης πάντων τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους, καί, ὡς οἱ ἄγγελοι, ψάλλε καὶ σὺ μὲ ἀγάπην καὶ μὲ εὐγνωμοσύνην :

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ,
καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη·
ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.

Κ. Α. Διαλεισμᾶς.

ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΙΑΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ

Α'.

«Εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων »ὅπως ἰαθῆτε. Πολὺ ἰσχύει »δέησις δικαίου ἐνεργου»μένη.»

Α'. Δογματικῶς προστάττει ἡμᾶς, ἀγαπητοί, διὰ τῶν λόγων τούτων ὁ Θεῖος Ἀπόστολος Ἰάκωβος νὰ προβάλλωμεν, ὁσάκις ἂν ἀσθενῶμεν πνευματικῶς, ἢ ἐν ἀνάγκῃ ἄλλῃ οἱαδήποτ' εὑρισκώμεθα, εὐχέτας καὶ πρέσβεις ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς Κύριον τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν, τοὺς ἐν ὑγείᾳ πνευματικῇ βεβαίως εὑρισκομένους, τουτέστι τοὺς εὐσεβεῖς καὶ δικαίους· διότι «οἴδαμεν ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει» (Ἰωάν. Θ'. 31), ἐν ᾧ «πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη». Καὶ τῷ ὄντι ὅταν καὶ τὸν οὐρανὸν συγκρατῇ ἀπὸ τοῦ νὰ δώσῃ βροχήν, καὶ πῦρ ἐξ αὐτοῦ καταβιβάζῃ, καὶ νεκροὺς ἀνιστᾷ, καὶ μυρία ἕτερα θαυμάσια κατορθοῖ, ὡς ἡ τοῦ Προφήτου Ἠλιού, ἡ ἰσχὺς ταύτης ὄντως εἶνε μεγίστη; Τίς δύναται νὰ ἀρνηθῇ;

Διὰ τοῦ ῥητοῦ ὅμως τούτου ὁ Θεῖος Ἰάκωβος οὐχὶ μόνον εἰς τοὺς ἐν πνευματικῇ ἀσθενείᾳ ἢ ἄλλῃ ἀνάγκῃ εὑρισκομένους ἐπιτάττει νὰ ζητῶσιν εὐχέτας καὶ πρέσβεις πρὸς Κύριον, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς πνευματικῶς ὑγιαίνοντας ἐπιβάλλει ἐπίσης καὶ παρομοίως νὰ εὔχωνται αὐθορμήτως καὶ ἀφ' ἑαυτῶν καὶ νὰ ἱκετεύωσι τὸν Κύριον ὑπὲρ τῶν πνευματικῶς ἀσθενούντων ἢ ἀνάγκαις συνεχομένων.

Ἐκ τοῦ τεθέντος λοιπὸν ἐδαφίου δύο τινὰ καὶ σπουδαῖα πρὸς ἡμετέραν διδασκαλίαν συνάγομεν.

Καὶ Ἀον) ὅτι πρέπει οἱ πάσχοντες πνευματικῶς ἢ ἄλλως πως νὰ ζητῶσιν εὐχέτας καὶ πρέσβεις δι' ἑαυτοὺς πρὸς Κύριον ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν τοὺς εὐσεβεστέρους.

Βον) δὲ ὅτι καθῆκον ἔχουσιν οἱ πνευματικῶς ὑγιαίνοντες νὰ εὔχωνται αὐθόρμητοι καὶ ἀφ' ἑαυτῶν διὰ τοὺς ἐν οἱαδήποτε ἀνάγκῃ εὑρισκομένους ἀδελφοὺς αὐτῶν.

Τὴν ἀλήθειαν δ' ἀμφοτέρων τούτων πλεῖστα ὅσα παραδείγματα ἐν ταῖς Ἱεραῖς Γραφαῖς ἐπικυροῦσι καὶ ἐπιμαρτυροῦσιν.

α). Φέρωμεν λοιπὸν ἤδη ὀλίγα διὰ τὸ πρῶτον, δι' ὧν θέλει δειχθῆ ὅτι καὶ ἐκ τῶν παλαιοτάτων ἔτι χρόνων οἱ ἐν οἱαδήποτε ἀνάγκῃ εὑρισκόμενοι ἔθετον τοὺς εὐσεβεῖς καὶ δικαίους πρέσβεις ὑπὲρ ἑαυτῶν.

Καὶ 1ον ὅτε πῦρ ἐξέκαυσεν ὁ Θεὸς κατὰ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, «γογγύζοντος ποιηρὰ ἐναντι Κυρίου, ἐκέκραξεν ὁ λαὸς πρὸς Μωϋσῆν καὶ ηὔξατο Μωϋσῆς πρὸς Κύριον καὶ ἐκόπασε τὸ πῦρ» (Ἀριθμῶν ΙΑ'. 1, 2).

2ον ὅτε ἐπὶ Σαμουὴλ οἱ ἀλλόφυλοι ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ συνηθροισμένου ἐν Μασσηφὰθ « εἶπον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ πρὸς Σαμουὴλ : Μὴ παρασιωπήσῃς ἀφ' ἡμῶν τοῦ βοᾶν πρὸς Κύριον Θεόν σου καὶ σώσει ἡμᾶς ἐκ χειρὸς ἀλλοφύλων. Καὶ ἐβόησε Σαμουὴλ πρὸς Κύριον περὶ Ἰσραὴλ καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ Κύριος» (Α'. Βασιλ. Ζ'. 8, 9).

3ον ὅτε βροντὰς καὶ ὑετὸν διὰ τῆς δεήσεως αὐτοῦ ὁ αὐτὸς ἔφερεν ἐν θερισμῷ, ἵνα καταδείξῃ ὅτι ἡ κακία τοῦ Ἰσραὴλ, αἰτήσαντος ἐφ' ἑαυτὸν βασιλέα, ἦν μεγάλη, φοβηθεὶς ὁ λαὸς εἶπε πρὸς αὐτόν : «Πρόσευξαι ὑπὲρ τῶν δούλων σου πρὸς Κύριον Θεόν σου καὶ οὐ μὴ ἀποθάνωμεν». Οὗτος δ' οὐ μόνον τὴν παράκλησιν δὲν ἀπέρριψεν, ἀλλὰ καὶ εἶπεν ὅτι τὸ προσεύχεσθαι περὶ αὐτῶν ἦν αὐτῷ καθῆκον παρὰ Κυρίου (Α'. Βασιλ. ΙΑ'. 19 23).

4ον ὅτε ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ἦλθε πρὸς τὸν βασιλέα Ἱεροβοάμ, ἵνα ἐλέγξῃ αὐτὸν τολμήσαντα θυσιάσαι, μὴ ἐπιτρεπομένου αὐτῷ τούτου, ἀλλὰ τοῖς παρὰ Κυρίου τεταγμένοις μόνον, ὁ βασιλεύς, ἀφ' οὗ ἐξηράνθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ, διότι ἐξέτεινε ταύτην, ἵνα διατάξῃ νὰ συλλάβωσι τὸν ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ, ἀνέκραξε πρὸς αὐτόν : «Δεήθητι τοῦ προσώπου Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, καὶ πρόσευξαι περὶ ἐμοῦ, καὶ ἐπιστρεψάτω ἡ χεὶρ μου πρός με». Καὶ ἐδεήθη ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ τοῦ προσώπου Κυρίου, καὶ ἐπέστρεψε τὴν χεῖρα τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτόν, καὶ ἐγένετο καθὼς πρότερον » (Γ'. Βασιλ. ΙΓ'. 1-7).

Τὰ ὀλίγα ταῦτα παραδείγματα ἐπικυροῦσι

τὴν ἣν εἴπομεν ἀλήθειαν καὶ διδάσκουσιν ἡμᾶς νὰ θέτομεν πρέσβεις ὑπὲρ ἡμῶν τοὺς εὐσεβεῖς καὶ δικαίους ἀδελφούς; ἡμῶν· ἢ μή πως ἀρῶς καὶ ματαίως ἐγράφησαν ; Ἀλλ' ὁ θεῖος Ἀπόστολος λέγει ὅτι «ὅσα προεγράφη εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη» (Ρωμ. ΙΕ'. 4). Εἰς διδασκαλίαν λοιπὸν ἡμετέραν καὶ ταῦτα προεγράφησαν, καθὼς καὶ τὰ ἑξῆς δύο ἐν οἷς σαφέστερον δείκνυται, ὅτι τὸ θέτειν πρέσβεις τοὺς δικαίους οὐ μόνον ἀπόδεκτον τῷ Θεῷ ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἐπιτασσόμενον παρ' αὐτοῦ.

Ὅτε τὸ ὑπόδειγμα τῆς ὑπομονῆς, ὁ πολύαθλος Ἰώβ, ὑπέφερεν ἐκ τῆς ἐπελθούσης αὐτῷ κρὸς δοκιμασίαν ἀσθενείας, προσελθόντες φίλοι αὐτοῦ τινες, ἀντὶ νὰ τὸν παρηγορήσωσιν, ἔλεγον αὐτῷ ὅτι ἐξ ἁμαρτιῶν πάσχει. Ἀλλ' ὁ Κύριος ἐξελέγξας αὐτοὺς διὰ τοῦτο, ὡς ἐνώπιον αὐτοῦ ἁμαρτήσαντας, τοὺς διέταξε νὰ θέσωσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν εὐχέτην καὶ πρεσβευτὴν πρὸς Αὐτὸν τὸν Ἰώβ, τάδε λέγων : «Ἰώβ ὁ θεράπων μου εὔξεται περὶ ὑμῶν, ὅτι εἰμὴ πρόσωπον αὐτοῦ λήψομαι, καὶ εἰμὴ δι' αὐτόν, ἀπώλεσα ἂν ὑμᾶς». (Ἰώβ ΜΒ'. 8).

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Ἀβιμέλεχ δὲν εἶπεν ἔτι ὁ Θεὸς τολμήσαντα νὰ λάβῃ τὴν Σάρραν τὴν γυναῖκα τοῦ Ἀβραάμ, (πλὴν ἐν ἀγνοίᾳ)· «Νῦν ἀπόδος τὴν γυναῖκα τῷ ἀνθρώπῳ, ὅτι προφήτης ἐστί, καὶ προσεύξεται περὶ σοῦ καὶ ζήσῃ» (Γεν. Κ, 7);

Ἴσως ὅμως τινὲς εἴπωσιν ὅτι ταῦτα εἶνε τῆς Π. Δ., ὅτε ὁ εἷς καὶ μέγιστος Μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων Ἰησοῦς Χριστὸς (Α'. τιμ. Β'. 5) δὲν εἶχεν ἐπιφανῆ ἔτι. Καὶ ἐπὶ τούτοις στηριχθέντες διατεθῶσιν ὅτι : «Ἀφοῦ τοιοῦτον ἔχομεν μεσίτην, τίς ἡ ἀνάγκη νὰ καταφεύγωμεν εἰς τοὺς δικαίους καὶ εὐσεβεῖς ἀδελφοὺς ἡμῶν ; Ἀσθενοῦμεν πνευματικῶς ; Εἰς τοῦτον ἂς καταφεύγωμεν ! νόσοις, ἀνάγκαις, καὶ περιστάσεσι συνεχόμεθα ; εἰς τοῦτον ἂς προστρέχωμεν »!

Δυνάμεθα ὅμως νὰ εἴπωμεν τοῖς τοιούτοις, ὅτι «κἀκεῖνο δεῖ ποιῆσαι καὶ τοῦτο μὴ ἀφιέναι». Ναί, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ εἰς τὸν Χριστὸν νὰ καταφεύγωμεν καὶ τοὺς εὐσεβεῖς καὶ δικαίους ἀδελφοὺς ἡμῶν πρὸς αὐτὸν εὐχέτας νὰ θέτωμεν, «ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων» κατὰ τὸν Θεῖον Παῦλον (Β'. Κορινθ. Α'. 11), γίνῃ δέησις ὑπὲρ ἡμῶν. Διότι τοῦτο ἔτι πλειότερον ἐπιβάλλεται ἡμῖν τοῖς χριστιανοῖς ἢ τοῖς πρὸ Χριστοῦ πιστοῖς, καθ' ὅτι δογματικῶς, ὡς προείπομεν, ἐπιτάττει τοῦτο ἡμῖν ἐν τῇ Κ. Δ. ὁ θεῖος Ἰάκωβος διὰ τοῦ «εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε. Πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη»· ἐν ᾧ τοῖς τοῦ Ἰσραὴλ πιστοῖς τοῦτο δὲν ἐπεβάλλετο, καθ' ὅσον ἡμεῖς γινώσκομεν, οὕτω δογματικῶς καὶ ὡρισμένως, ἀλλ' ἢ διὰ παραδειγμάτων, ἐξ ὧν πολλὰ βλέπομεν καὶ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην. Ἐκεῖ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων βλέπομεν αὐτὸν τὸν Θεῖον Παῦλον παρακαλοῦντα τοὺς πιστοὺς τῆς Ῥώμης, ἵνα καὶ αὐτοὶ προσευχηθῶσιν ὑπὲρ αὐτοῦ. «Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί», γράφει πρὸς Ῥωμαίους (ιέ 30), «διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ Πνεύματος συναγωνίσασθαί μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν Θεόν».

Καὶ ἔτι θαρροῦντα καὶ πεποιθότα καὶ ἐλπίζοντα εἰς τὰς προσευχὰς καὶ τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ πρεσβείας τῶν πιστῶν· ὡς ἐν τῷ 22 στίχῳ τῆς πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολῆς αὐτοῦ καταφαίνεται, ὅπου λέγει : «Ἐλπίζω ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ἡμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν».

Ἐξ ὅσων λοιπὸν μέχρι τοῦδε εἴπομεν τί συνάγεται ; Τί ἄλλο, ἢ ὅτι τὸ νὰ θέτωμεν πρέσβεις πρὸς Κύριον οἱ οἱαδήποτε συνεχόμενοι ἀνάγκῃ τοὺς εὐσεβεῖς καὶ δικαίους ἀδελφοὺς ἡμῶν, ἀπόδεκτόν ἐστι τῷ Θεῷ ὡς ταῖς Ἱεραῖς Γραφαῖς σύμφωνον ;

(Ἀκολουθεῖ) *Γ. Σ. ΜΑΚΡΗΣ.*

ΣΟΛΟΜΩΝ

Πανευδαίμονες οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι, οἷς ὁ Θεὸς ἀποστέλλει ἄνδρας τοιούτους ἵνα κυβερνήσωσιν αὐτούς, οἵους θαυμάζουσιν ἅπαντες οἱ αἰῶνες καὶ καταλείπουσιν ἀνεξάλειπτα σημεῖα δόξης καὶ τιμῆς. Μετὰ τὴν τεσσαρακονταετῆ βασιλείαν τοῦ συνετωτάτου Δαυὶδ διαδέχεται τὰς ἡνίας τοῦ δημέραι αὐξανομένου Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ ἀνήρ, ὃν αὐτὴ ἡ Γραφὴ χαρακτηρίζει διὰ τῶν ἑξῆς φράσεων, «Καὶ ἐπληθύνθη ἡ φρόνησις Σολομῶν σφόδρα ὑπὲρ τὴν φρόνησιν πάντων υἱῶν ἀρχαίων, καὶ ὑπὲρ πάντας φρονίμους Αἰγύπτου». Τὰ ὀλίγα ταῦτα ἀρκοῦσι νὰ δείξωσι τὴν ἐξοχότητα τοῦ προσώπου τοῦ Σολομῶντος. Ἀνὴρ πεπροικισμένος δι' ἐκτάκτου Σοφίας, δραστήριος καὶ εὐφυέστατος, φιλόκαλος εἰς ἄκρον καὶ μεγαλουργός, ἔδει ν' ἀναδείξῃ τὸν λαόν, ὃν ἐκλήθη νὰ κυβερνήσῃ, νὰ λαμπρύνῃ αὐτὸν καὶ νὰ ἐκπλήξῃ τοὺς τε συγχρόνους καὶ τοὺς ἐπιγιγνομένους.

Καλεῖται ὑπὸ Θεοῦ νὰ ζητήσῃ τι, ὁ δὲ Σολομὼν δὲν ζητεῖ πλοῦτον, δὲν ζητεῖ δύναμιν κοσμικήν, δὲν ζητεῖ χρόνου παράτασιν, ἀλλὰ μόνον «καρδίαν ν' ἀκούῃ καὶ νὰ διακρίνῃ τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ νὰ ἐννοῇ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν». Τὸ αἴτημα δὲ τοῦτο τόσον ἤρεσεν εἰς τὸν Θεόν, ὥστε τῷ ἐχάρισε «καρδίαν φρονίμην καὶ σοφήν», προσέθηκε δὲ καὶ τότε «ὡς οὐ οὐ γέγονεν ἔμπροσθέν σου, καὶ μετὰ σὲ οὐκ ἀναστήσεται ὅμοιός σοι». Ὑπὸ τοιούτους λοιπὸν αἰσιωτάτους οἰω-

νοὺς ἀναβαίνει ὁ σοφὸς Σολομὼν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Δαυὶδ τοῦ πατρός του.

Δεῖγμα τρανότατον τῆς σοφίας του παρέχει ἡ κρίσις, ἣν ἔκαμε περὶ τῶν δύο πορνῶν γυναικῶν τῶν παρουσιασθεισῶν ἐνώπιον αὐτοῦ. Εἷς καὶ ὁ αὐτὸς οἶκος ἐκάλυπτε τὰ πορνικὰ ταῦτα γύναια· συνέβη κατὰ σύμπτωσιν νὰ γεννήσωσι ταὐτοχρόνως αἱ δύο αὗται γυναῖκες ἄρρεν τέκνα· ἀλλ' ἡ ἑτέρα κοιμωμένη ἐπλάκωσε τὸ ἑαυτῆς, περὶ μέσας δὲ νύκτας ὑποκλέπτει τὸ τῆς συνοίκου ζῶν καὶ ὑποκαθίστησιν αὐτῇ τὸ τεθνεός. Ἐγείρεται ἡ πραγματικὴ μήτηρ τοῦ ζῶντος ἵνα θηλάσῃ τὸ τέκνον της, ἀλλὰ παρ' ἐλπίδα βλέπει ὅτι ἦτο νεκρόν. Ἡ μήτηρ ἐν γένει ἔχει τοιαύτην λεπτότητα εἰς τὸ διακρίνειν τὸ ἑαυτῆς γέννημα, ὑπὲρ οὗ ὑπέστη τόσας ὠδίνας κατὰ τὸν τοκετόν, ὥστε ἐν μιᾷ τοῦ ὀφθαλμοῦ λάμψει καταλαμβάνει ἂν τὸ τέκνον ζῇ ἢ τέθνηκε, πολλῷ δὲ μᾶλλον ἐννοεῖ ἂν εἶνε αὐτὸ τοῦτο τὸ τέκνον ἢ ἄλλο. Ἡ ἀληθὴς λοιπὸν μήτηρ τοῦ ζῶντος ἀμέσως κατανοεῖ ὅτι δὲν εἶνε τὸ ἑαυτῆς, ἀλλὰ τὸ τῆς συνοίκου. Ζητεῖ παρὰ ταύτης τὸ τέκνον τὸ ἴδιον, ἀλλ' αὕτη ἰσχυρίζεται ὅτι ἀνήκει εἰς αὐτὴν· ἐντεῦθεν ἐγείρεται ἔρις σφοδρά· μάρτυρες δὲν ὑπῆρχον γνωρίζοντες τὰ ἰδιαίτερα ἑκάστου παιδὸς χαρακτηριστικά, καθόσον μόναι αὗται αἱ γυναῖκες συγκατῴκουν ἐν τῷ οἴκῳ· ἀναφέρονται λοιπὸν πρὸς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ σοφώτατος βασιλεὺς δὲν βραδύνει ν' ἀνακαλύψῃ τὴν πραγματικὴν μητέρα τοῦ ζῶντος τέκνου δι' ἁπλουστάτης καὶ συνοπτικωτάτης ἀποφάσεως. «Λάβετε, λέγει, «μάχαιραν· καὶ προσήνεγκαν τὴν μάχαιραν «ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, διέλετε τὸ παιδίον τὸ ζῶν τὸ θηλάζον εἰς «δύο, καὶ δότε τὸ ἥμισυ αὐτοῦ ταύτῃ, καὶ τὸ «ἥμισυ αὐτοῦ ταύτῃ.» Σοφωτέρα καὶ δικαιοτέρα ἅμα ταύτης τῆς ἀποφάσεως δὲν δύναται νὰ γένηται. Δύο εἶνε αἱ διαφερόμεναι γυναῖκες ἀλληλοκατηγορούμεναι, μαρτυρία τρίτων παντελῶς λείπει· ἐν δὲ παιδίον ἀμφισβητεῖται ἐξ ἴσου παρ' ἑκατέρας, πῶς ἄλλως ἠδύνατο νὰ ἀνακαλυφθῇ ἡ ἀληθὴς μήτηρ τοῦ ἀμφισβητουμένου παιδός; Καὶ ἡ μὲν ψευδὴς μήτηρ στέργει εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ βασιλέως ὅπως διχοτομηθῇ τὸ παιδίον, καὶ λάβῃ τὴν χαιρέκακον ἡδονὴν νὰ ἴδῃ νεκρὸν καὶ τὸ τῆς συνοίκου τέκνον, ἀφοῦ αὐτὴ ἐθανάτωσε τὸ ἑαυτῆς· ἡ ἀληθὴς ὅμως, ἐκ τῶν σπλάγχνων τῆς ὁποίας ἐξῆλθεν αὐτό, δὲν ἠνείχετο οὔτε νὰ ἴδῃ οὔτε ν' ἀκούσῃ τὸν φόνον τοῦ γόνου αὐτῆς, προτιμᾷ δὲ νὰ τὸ βλέπῃ ζῶν, ἔστω καὶ ἐν τοῖς ἀγκάλαις τῆς ἕρπαγος, ἐὰν ὁ βασιλεὺς ηὐδόκει νὰ τὸ δώσῃ εἰς αὐτήν, παρὰ νὰ λάβῃ τὸ ἐν σκέλος ἄχρι τοῦ ἡμίσεως τῆς κεφαλῆς, ὡσεὶ ἦτο εὐφαγμένον ἀρνίον πρὸς μαγείρευμα. Δὲν βραδύνει ὁ ἄναξ ν' ἀποδώσῃ δικαιοσύνην, ὅθεν ἀμέσως διατάσσει νὰ παραδοθῇ τὸ ζῶν τέκνον εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ μητέρα.

Ἡ φήμη τῆς θαυμαστῆς φρονήσεως καὶ σοφίας τοῦ Σολομῶντος δὲν ἤργησε νὰ διαδοθῇ πανταχοῦ. Οἱ ποιηταὶ παρεστῶσι τὴν φήμην δίκην ταχυπτέρου πτηνοῦ κομίζουσαν τάχιστα εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ἄξια τῷ ὄντι φήμης ἔργα τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τοῦτο «πάντες οἱ λαοὶ παρεγίνοντο ἀκοῦσαι τῆς σοφίας τοῦ Σολομῶντος». Ἐν τῷ μεταξὺ ἀνεγείρει τὸ μέγιστον καὶ πολυτελέστατον ἐκεῖνο ἔργον κεκοσμημένον μετὰ πάσης μεγαλοπρεπείας καὶ λαμπρότητος τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν τοῦ Κυρίου, ὅστις, εἰ ἐσώζετο, θὰ ἦτο ἓν τῶν μεγαλουργημάτων τῆς ἀνθρωπότητος. Προσεύχεται δὲ εἰς τὸν Θεὸν ἵνα ἀγιάσῃ αὐτόν· ὁ δὲ Θεὸς τῷ ἀπαντᾷ «ὅτι ἡγίακε τὸν οἶκον «τοῦτον.» Ἀλλ' ἐν τῇ ἀπαντήσει τοῦ Θεοῦ προστίθεταί τι ἄξιον σημειώσεως, ὅτι, δηλαδή, ἐὰν ὁ Σολομὼν μείνῃ πιστός, ὥσπερ Δαυὶδ ὁ πατήρ του «ἐν ὁσιότητι καρδίας καὶ ἐν εὐ«θύτητι», καὶ φυλάττῃ τὰ προστάγματά του, ὁ Θεὸς θέλει ἀναστήσει τὸν θρόνον τῆς βασιλείας του ἐν Ἰσραὴλ εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐὰν ὅμως αὐτὸς καὶ ὁ λαὸς ἀποστραφῶσι καὶ μὴ φυλάξωσι τὰς ἐντολὰς καὶ προστάγματα τοῦ Θεοῦ, ἃ ἔδωκε Μωσῆς, καὶ δουλεύσωσι Θεοῖς ἑτέροις, «ἐξαρῶ τὸν Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς γῆς ἧς «ἔδωκα αὐτοῖς, καὶ τὸν οἶκον τοῦτον, ὃν ἡγία«κα τῷ ὀνόματί μου, ἀπορρίψω ἐκ προσώπου «μου· καὶ ἔσται Ἰσραὴλ εἰς ἀφανισμὸν καὶ «εἰς λάλημα εἰς πάντας τοὺς λαούς.» Ὑπὸ τοιούτους ὅρους λοιπὸν ἡγίασεν ὁ Θεὸς τὸν ἀνεγερθέντα ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος ναόν. Ἀλλὰ πρᾶγμα ἐμποιοῦν βαθυτάτην αἴσθησιν! Διότι παρεξετράπησαν οἱ Ἰσραηλῖται καὶ ἐπέκλιναν ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ, καὶ περιύβρισαν αὐτόν, ἐν τέλει δὲ ἐσταύρωσαν ἀναιτίως τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, πραγματοῦται ὁ δεύτερος ὅρος, ἡ καταστροφὴ τοῦ ναοῦ καὶ ἡ διασπορὰ τῶν Ἰουδαίων, καθὼς προανήγγειλεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς «καὶ τὸν οἶκον τοῦτον . . . ἀπορρίψω . . . «καὶ ἔσται Ἰσραὴλ εἰς ἀφανισμὸν καὶ εἰς λάλημα εἰς πάντας τοὺς λαούς».

Προλέγει καὶ ἄλλα ἀκόμη, ὅτι δηλ. ὁ διερχόμενος διὰ τοῦ ναοῦ τούτου (ἐννοεῖται μετὰ τὴν καταστροφὴν) θέλει ἐκπλαγῇ καὶ θέλει συρίσει λέγων, «ἕνεκεν τίνος ἐποίησε Κύριος οὕ«τω τῇ γῇ ταύτῃ καὶ τῷ οἴκῳ τούτῳ; Καὶ «ἐροῦσιν, ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπον Κύριον τὸν «Θεὸν αὐτῶν». Οἱ λόγοι οὗτοι δὲν προξενοῦσι τρόμον ἡμῖν τοῖς ἐπιγενομένοις ἀναγινώσκουσι τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν καὶ μανθάνουσι τὴν τύχην τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ ἐν

αὐτῇ Σολομωντείου ναοῦ ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Οὐεσπεσιανοῦ ἀρχιστρατηγοῦντος τοῦ ἀγαθοῦ τὴν καρδίαν Τίτου; Δὲν εἶνε κατὰ γράμμα ἐφηρμοσμένη ἡ ἀπειλητικὴ αὕτη προόρησις τοῦ Θεοῦ; Φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος!

Ἡ περίεργος βασίλισσα Σαβὰ ἀκούσασα τὰ περὶ τῆς σοφίας Σολομῶντος ἠθέλησε νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ καὶ δι' αἰνιγμάτων δοκιμάσῃ αὐτόν. Ἀλλ ὡς ἀπηύθυνεν αὐτῷ τὰ αἰνίγματα καὶ ἤκουσε τὴν λύσιν δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποσιωπήσῃ τὴν ἔκπληξίν της, ἀλλ' ὡμολόγησεν αὐτὴν πρὸς αὐτόν.—Πλὴν ὁ τόσον σοφὸς καὶ φρόνιμος βασιλεὺς ἔφερε τὴν ἀδαμαίαν σάρκα, διὰ τοῦτο ὡς θνητὸς δὲν ἦτο καὶ ἄτρωτος. Ἡ βαθύτης τῆς φρονήσεως καὶ τὸ ὕψος τῆς σοφίας του δὲν κατίσχυσαν νὰ συγκρατήσωσιν ἐπίψογον καὶ κολάσιμον ἀκρασίαν. Ἐντεῦθεν ἄρχεται τὸ σκιερὸν μέρος τοῦ βίου του· περιπίπτει εἰς τὴν πολυγαμίαν καὶ εἰδωλολατρείαν, εἰσαγαγὼν χάριν τῶν πολυαρίθμων γυναικῶν καὶ παλλακῶν του τὰ βδελυκτὰ εἴδωλα εἰς τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου, ὃν ἀνήγειρε μετὰ τοσαύτης, ὡς εἴρηται, πολυτελείας. Πρὸς τιμωρίαν δὲ τῆς τοιαύτης φοβερᾶς παρεκτροπῆς ἐξεγείρονται πλείστοι κατ' αὐτοῦ ἐχθροί, ὑφ' ὧν συνταράσσεται τὸ κράτος του, ὅπερ κατὰ προσταγὴν Θεοῦ διχάζεται εἰς δύο ἄνισα μέρη, καὶ αἱ μὲν δέκα φυλαὶ τοῦ Ἰσραὴλ τίθενται ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Ἱεροβοάμ, υἱοῦ τοῦ Σολομῶντος, αἱ δὲ δύο τοῦ Ἰούδα μένουσι πισταὶ τῷ Σολομῶντι. Οὕτω δὲ σκιερὸς μετὰ τεσσαρακονταετῆ βασιλείαν κατέρχεται εἰς τὸν τάφον ὁ πολὺς Σολομών, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν πόλει Δαυὶδ τοῦ πατρός του.

Ἀριθ. Πρωτ. 77

Ἀριθ. Διεκπ. 980

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρὸς τοὺς ἀνὰ τὸ κράτος Σεβασμιωτ. Ἱεράρχας.

Ὁ κ. Ἰω. Παπαδόπουλος, δημοσιογράφος ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ πρόεδρος τοῦ ἐκεῖ Μουσικοῦ Συλλόγου «Ὀρφέως», ἀείποτε θείῳ ζήλῳ φλεγόμενος ὑπὲρ τῆς ἐκπυρσεύσεως τῆς ἀρχαιοτάτης Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου ἐνέκυψεν εἰς τὴν μελέτην τῶν περὶ τὴν πάτριον ἱερὰν Μουσικὴν ἀναφερομένων ζητημάτων καὶ οὐδενὸς φεισθεὶς κόπου μετὰ δωδεκαετεῖς συνεχεῖς μελέτας ἐφιλοπόνησε τὴν ἱστορικὴν σκιαγραφίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς. Τὸ πρωτότυπον τοῦτο σύγγραμμα θεωρήσασα ἡ Σύνοδος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἀξιοσύστατον διά τε τὴν σπουδαιότητα καὶ πρωτοτυπίαν καὶ ἡγησαμένη τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρον οὐ μόνον παντὶ τῷ ἱερῷ τῆς Ἑλλάδος κλήρῳ, παντὶ ἱεροψάλτῃ, ἀλλὰ καὶ παντὶ φιλομούσῳ Ἕλλῃνι, διότι ὁ φιλόπονος συγγραφεὺς νέαν ὅλως ταμὼν ὁδὸν ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων ἐκτίθησι τὴν βιογραφίαν τῶν κατὰ καιροὺς ἀκμασάντων διαπρεπῶν μελῳδῶν, ὑμνογράφων, μουσικῶν τε καὶ μουσικολόγων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων θερμότατα συνίστησι τοῦτο πᾶσιν ὑμῖν, ἐντελλομένη ἵνα καὶ ὑμεῖς συστήσητε καὶ θερμότατα ὑποστηρίξητε αὐτὸ παντὶ τῷ ὑφ' ὑμᾶς ἱερῷ κλήρῳ τῷ ἐγκοσμίῳ καὶ τῷ ἐν ταῖς εὐαγέσι Μοναῖς, πᾶσι τοῖς ἱεροψάλταις καὶ παντὶ φιλομούσῳ, ἐγκελεύουσα ἅμα καὶ Ἀγγελίας τοῦ κ. Παπαδοπούλου, ὅπως διὰ τῆς ὑμετέρας συντόνου ἐνεργείας ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ ἐν αὐταῖς πρὸς εὐόδωσιν τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ἐκκλησιαστικοῦ συγγράμματος, ἵλιν δαπανηροῦ ὄντος· αἱ δὲ Ἀγγελίαι δέον νὰ ἐπιστραφῶσι τῷ συγγραφεῖ ἐνταῦθα διατρίβοντι.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἡ Σύνοδος ἀποδάντας κέκριθεν, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ κ. Παπαδοπούλου, ἅτε περιλαμβάνον τὰ τῆς γεραρᾶς καὶ πολιᾶς ἱερᾶς Μουσικῆς ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῆς μέχρι τῶν χρόνων ἡμῶν, θέλει τύχει παρ' ἡμῖν τῆς γενναίας καὶ ἐκθόμου ὑποστηρίξεως, καθ' ὅσον πανθομολογούμενον εἶνέ ὅτι ἡ ἱερὰ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσική, εἴπερ τι καὶ ἄλλο συμβάλλεται καὶ συντελεῖ εἰς τὴν λάμπρυνσιν τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ ἀνύψωσιν τῆς διανοίας τῶν πιστῶν πρὸς λατρείαν τοῦ ἁγίου Θεοῦ ἡμῶν.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 23 Ἰουλίου 1890.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΓΕΡΜΑΝΟΣ πρόεδρος.
† Ὁ Μεσσηνίας ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ
† Ὁ Ζακύνθου ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
† Ὁ Νάξου ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
† Ὁ Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας ΔΑΒΙΔ
Ὁ Γραμματεὺς
Ἀρχιμανδρίτης Γ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Φήμη κυκλοφορεῖ, ὅτι ἡ Υ. Πύλη ἐκ τῶν προταθέντων αὐτῇ τοποτηρητῶν διὰ τὸν ἱεροσολυμιτικὸν θρόνον, ἐπεκύρωσε τὴν ἐκλογὴν τοῦ σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πέτρας κ. Νικηφόρου.

— Ἡ προτάσει τοῦ Σουλτάνου συσταῖσα ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Θρησκευμάτων Ῥιζᾶ κασσᾶ πρὸς διαλεύκανσιν τῶν ἐπ' ἐσχάτων ἀναφυέντων Γραικο-Ἀρμενικῶν θρησκευτικῶν ζητημάτων ἤρξατο ἤδη τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς. Καίτοι πρὸς τὸ παρὸν διατελοῦσιν εἰσέτι ἀόριστοι καὶ μυστικαὶ αἱ ἀποφάσεις αὐτῆς, ὑπάρχουσιν ὅμως ἐλπίδες, ὅτι αἱ παρουσιασθεῖσαι διαφοραὶ θέλουσιν ἐξομαλυνθῆ αἰσίως ὑπὲρ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καθόσον ἡ ἐπιτροπὴ φαίνεται συμφωνοτάτη ὡς πρὸς τὰ κανόνια ταῦτα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, πλὴν δύο μόνον σημείων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ ζήτημα τῶν κληρονομιῶν καὶ τὸ τῆς διαδικασίας τῶν ἱερέων. Λέγεται δέ, ὅτι τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν δημοσιευθήσεται ἐπισήμως. Ἐν ταῖς συνεδριάσεσι τῆς ἐπιτροπῆς προσεκλήθη ἡ Α. Θ. Παναγιότης κ. Διονύσιος ὁ Ε'. Ἵν' ἀποστείλῃ ἕνα ἢ δύο τῶν ἁγίων συνοδικῶν πρὸς διαφώτισιν τῶν ζητημάτων, τοῦτ' αὐτὸ δ' ἐγένετο καὶ διὰ τὴν Α. Μ

τὸν Πατριάρχην τῶν Ἀρμενίων κ. Ἀσιμιάν· ἀλλ' ὁ μὲν Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, συγκλήσεως γενομένης τῶν δύο ἐν τοῖς Πατριαρχείοις σωμάτων, ἀπέρριψε τὴν πρότασιν, λέγων, ὅτι διὰ τῶν διαμειφθέντων ἐγγράφων ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ ζητημάτων πᾶσα συζήτησις καὶ διασάφησις ἐξηντλήθη ἤδη, ἄλλως τε καὶ καθὸ παρῃτημένος ἤδη οὐδεμίαν πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον ἔχει ἐπίσημον σχέσιν. Ὁ δὲ τῶν Ἀρμενίων Πατριάρχης ἀπέφυγε νὰ παρουσιασθῇ ἕνεκα ἀσθενείας εἰς τὴν ἐπιτροπήν, καθόσον οὗτος αὐτοπροσώπως προσεκαλεῖτο ἵνα ἐμφανισθῇ ἐν ταῖς συνεδριάσεσιν αὐτῆς. Καθὰ ὅμως λέγεται ἀπέφυγε κυρίως νὰ λάβῃ μέρος ἐν ταῖς ἐργασίαις τῆς ἐπιτροπῆς, διότι προσῆρ, ὅτι αἱ δοθεῖσαι αὐτῷ ὑπὸ τῆς Τ. Πύλης ὑποσχέσεις πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν αἰτήσεων αὐτοῦ δὲν θέλουσι πραγματοποιηθῇ. Κατὰ δὲ νεωτέρας πληροφορίας, τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ τραπείσης ἐπὶ τὰ χείρω παρῃτήθη καὶ ὁριστικῶς τῆς Πατριαρχίας, τὴν δὲ παραίτησιν αὐτοῦ ἔπεμψε διὰ τοῦ κεκαθ-Κεχαγιὰ Ἀβραὰμ Ἐφένδη εἰς τὴν Τ. Πύλην καὶ ἀντίγραφον αὐτῆς εἰς τὸ Ἐθνικὸν συμβούλιον τῆς κοινότητος.

— Λέγεται, ὅτι προσεχῶς ὑπογραφήσεται ὁμολογία μεταξὺ Ἀγγλίας, Γερμανίας, Ἰταλίας καὶ Πορτογαλίας πρὸς ἀμοιβαίαν προστασίαν τῶν ἱεραποστόλων τῶν τεσσάρων ἐθνῶν, οἵτινες προτίθενται νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰς ἐν Ἀφρικῇ καθορισθείσας κτήσεις ἑκάστου τῶν ἐθνῶν τούτων· ἡ δὲ Γαλλία, ἣν ἠθέλησαν νὰ προσλάβωσιν ἐν τῇ συμβάσει, οὐδόλως ἐνόμισε καθῆκον ν' ἀναλάβῃ τοιαύτας ὑποχρεώσεις, καθόσον αἱ ἐν Ἀφρικῇ αὐτῆς κτήσεις ἔχουσιν ἀπὸ πολλοῦ χρόνου γάλλους ἱεραποστόλους, πρὸς τοὺς ὁποίους καὶ ἴδιας προνόμια ἐχορήγησε καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῆς προστασίαν πάντοτε παρέχει.

— Ἡ Ἰαπωνὶς Τσοῦνι-Χεράτο-Σάν, θυγάτηρ εὐγενοῦς οἰκογενείας, μετέβη πρὸ τετραετίας εἰς Νέαν Ὑόρκην τῆς Ἀμερικῆς, ὅπως ἐκεῖ ἐκπαιδευθῇ. Ἤδη δὲ τελειοφοιτήσασα ἐπιστρέφει εἰς τὴν πατρίδα αὐτῆς ὡς ἱεραπόστολος, ἵνα κατηχήσῃ τοὺς συμπατριώτας αὐτῆς εἰς τὰ δόγματα τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ κατὰ πρόσωπον καὶ θέλησιν τοῦ πατρὸς αὐτῆς.

— Ὁ καθολικὸς χαλδαῖος Πατριάρχης τῆς Βαβυλωνίας κ. Πέτρος Ἠλίας XII ἀμπολυονέν, ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐρχόμενος ἐκ Μοσσοὺλ δι' Ἀλεξανδρείας καὶ καθυπέβαλε παρουσιασθεὶς τῷ Σουλτάνῳ τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ διὰ τὴν εὔνοιαν, εἶπεν, ἣν ἀπαύστως παρέχει αὐτῷ ἀπὸ τῆς ἀναβάσεως αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου. Ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἔτυχεν ἐθμενεστάτης ὑποδοχῆς. Ὁ χαλδαῖος κληρικὸς ὁμιλεῖ εὐχερῶς τὴν ἀραβικήν, τὴν τουρκικήν, τὴν γαλλικήν, τὴν χαλδαϊκὴν καὶ τὴν ἰταλικήν. Εἶνε δὲ πατριάρχης πάντων τῶν ἐν τῷ νόμῳ χαλδαίων.

ΠΩΣ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΔΥΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΝ ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑι ΚΑΙ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ

Ὅπως ἐν Συρίᾳ καὶ ἐν Βουλγαρίᾳ, οὕτω καὶ ἐν Μεσοποταμίᾳ καὶ Κουρδιστὰν οἱ δυτικοὶ ἐργάζονται διὰ τῶν ἱεραποστόλων καὶ τῶν σχολῶν καὶ διὰ τοῦ προσηλυτισμοῦ αὐτοχθόνων νεανίδων, τὰς ὁποίας μορφοῦσιν εἰς καλογραίας διδασκαλίσσας. Ὁ τρόπος τῆς ἐνεργείας αὐτῶν καταφαίνεται ἐν μέρει, ἐξ οὗ δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ περὶ τοῦ ὅλου ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ πατρὸς Duval, πρώην παπικοῦ ἐπάρχου, περὶ τῆς ἐν Μοσσοὺλ ἱεραποστολῆς τῶν δομινικανῶν μοναχῶν. Ἀπόσπασμα τῆς ἐκθέσεως ταύτης καταχωρίζομεν ὧδε:

Τὸ ἀπόσπασμα τῆς ἐπιστολῆς ἔχει οὕτω: Τὸ κυριακὸν ἔργον τῶν Φηλέων ἐξακολουθεῖ παράγον τοὺς καρηγόρους καρποὺς τῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης καὶ τοῦ προσηλυτισμοῦ. Ἤδη δὲ κὰς κορασίων, ὅλως ἀγνοούντων, πρό τινων ἐτῶν, αὐτὰς τὰς πρώτας θρησκευτικὰς ἀρχάς, ἐγένετο ἱκανὴ ἵνα καταταχθῇ ἐν τῇ θρησκευτικῇ ἑταιρίᾳ τῶν τέκνων τῆς Μαρίας (Enfants de Marie)· ἐν ταύτῃ τὰ κοράσια ταῦτα εἶνε ὁ τύπος καὶ ὑπογραμμὸς τῆς ἠθικῆς.

Συνεπείᾳ τῆς ἐπιστρυφῆς εἰς τοὺς κόλπους τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τοῦ ἑτεροδόξου μέρους, ὅπερ ὑπῆρχεν ἐν τῇ χαλδαϊκῇ κοινότητι, ἑκατὸν νεάνιδες, ἡλικίας 16 μέχρις 20 ἐτῶν, μὴ ἐκπληροῦσαι ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν οὐδὲν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν καθηκόντων, ἐγένοντο ἵξεις διὰ τοῦ κυριακοῦ ἔργου νὰ πλησιάζωσιν εἰς τὰ θεῖα μυστήρια. Ἄλλη ἑκατὸς τῆς αὐτῆς ἡλικίας προετοιμάζεται ἤδη νὰ κοινωνήσῃ τὸ πρῶτον τῆς θείας μεταλήψεως.

Τὸ ἔργον τῆς Λέψιτος ἐκδηλοῦται διὰ τρόπου μᾶλλον ἐπαισθητοῦ μεταξὺ τῶν κορασίων τῶν Ἰακωβιτῶν, διότι ἐνῷ ταῦτα ἦσαν ὀλίγα μόνον τὸ παρελθὸν ἔτος, ἐφέτος ἀριθμοῦνται περὶ τὰ εἴκοσι ὀλίγα. Κατὰ τὴν ὕστερον τῆς χολέρας, ἥτις κατέλυμαίνετο τὴν Μοσσοὺλ, πολλαὶ τῶν νεανίδων τούτων ἐπέτυχον τῆς ἀδείας παρὰ τῶν γονέων αὐτῶν νὰ ἀσπασθῶσι τὸν καθολικισμὸν ἐπὶ τῇ ὑπῃ αὐτῶν ὑποσχέσει, ὅτι θέλουσι παράσχει εἰς αὐτὰς πλήρη ἐλευθερίαν ἐν τῷ μέλλοντι. Ἄλλαι ἔλαβον παρὰ τῶν γονέων αὐτῶν τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι ἂν τυχὸν προσβάλλοντο ὑπὸ τῆς ἀσθενείας, ἐδικαιοῦντο νὰ προσκαλέσωσι παρ' ἑαυταῖς καθολικὸν ἱερέα, ὅπερ καὶ πράγματι συνέβη εἰς τινας μεταξὺ αὐτῶν προσβληθείσας ὑπὸ τῆς μάστιγος· αἱ γονεῖς αὗται ἐξήτησαν τὴν παρὰ ταῖς ἀσθενούσαις παράστασιν τῶν ἱεραποστόλων.

Ὁ δὲ πατὴρ Bonvoisin, ὅστις ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ περιέλθῃ τὴν κοιλάδα τῆς Βεμφουαφῆ, ὅπου εὑρίσκεται συνωστιαμένος ἑκατὸς μεταρσιανὸς πληθυσμός, ἐπανελθὼν ἐκ τῆς περιοδείας αὐτοῦ ἔγραψε τὰ ἑξῆς. «Ἐν αὐτόφῳ ὑπῆρξα εὐτυχὴς ἐκ τῆς περιοδείας μου, ἣν ἐπεχείρησα ἀνὰ τὴν Βεμφουαφῆ. Πιστεύω δέ, ὅτι τὰ χωρία τοῦ μέρους τούτου τοῦ ὄρους εὐκόλως δύνανται νὰ προσηλυτισθῶσιν εἰς τὸν καθολικισμόν. Δυνάμεθα δὲ πολλὰ τ' ἀγαθὰ νὰ προσενέγκωμεν εἰς τοὺς ἐγκαταλελειμμένους ταύτους δυστυχεῖς λαούς, ἐπισκεπτόμενοι ἐνίοτε αὐτοὺς καὶ παρέχοντες εἰς αὐτοὺς βοήθειαν κατὰ τὰς ἐγκαθίδας αὐτῶν διαθέσεις, εἴτε διὰ τῆς ἱδρύσεως σχολείων, εἴτε δι' οἱουδήποτε ἄλλου μέσου. Ἐν τινι κώμῃ τοῦ μέρους ταύτου, ἀναμαξομένῃ Μουζακῷ, συνήντησα νέον νεστοριακὸν ἱερέα, ὅστις μοι ἐνεκοίνωσε καλλίστην ἐντύπωσιν. Αἱ διαθέσεις αὐτοῦ εἶνε λίαν εὐθεῖαι, καίτοι αὗται δὲν εἶνε εἰδέτι καθολικαί, κολακεύομαι ὅμως νὰ πιστεύω, ὅτι ὡς ἐκ τῆς εὐθύτητος τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἥτις ἐνοικεῖ ἐν αὐτῷ, τὸ φῶς ταχέως θέλει καταυγάσει ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ. Αὐτὸς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὀγδοηκοντούτης σεβάσμιος γέρων, ἔχουσι μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ τόπου καὶ δύνανται νὰ παράσχωσιν ἡμῖν μεγάλην βοήθειαν ἐν τῷ ἀποστολικῷ ἡμῶν ἔργῳ. Εὐτυχὴς ἤθελεν εἶναι ἄν, τοῦντεῦθεν, διετήρει μικράν τινα σχολὴν καὶ διὰ τὸ χωρίον αὐτοῦ καὶ διὰ τὰ περίχωρα. Αὕτη, μοι εἶπε, ἐκτὸς τῆς ὠφελείας, ἣν ἤθελε παράσχει εἰς τοὺς παῖδας τῶν χωρίων, ἤθελεν εἶναι ἅμα καὶ ἐχέγγυον τοῖς λαοῖς τῶν πρὸς αὐτοὺς ἐμῶν ἡμῶν διαθέσεων».

Κατὰ μετάφρασιν **Ν. Κ. Μακάρου.**

Τύποις Δ. Κολλαράκη καὶ Ν. Τριανταφύλλου
— Κάτωθι τοῦ Δημαρχείου. —